

Školní **pravidla českého pravopisu**

praktická a přehledná

zaměřením na slova pravopisně obtížná

vhodná pro školu i veřejnost

 FRAGMENT

Školní pravidla českého pravopisu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.fragment.cz
www.albatrosmedia.cz

FRAGMENT

Marie Sochrová
Školní pravidla českého pravopisu
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Školní
**pravidla
českého
pravopisu**

Marie Sochrová
Školní pravidla českého pravopisu

Obálka Nakladatelství FRAGMENT, s.r.o., Kamila Flonerová
Grafická úprava Johana Kratochvílová, signatura.cz, s.r.o.
Odborná korektura Pavla Loucká
Odpovědná redaktorka Tereza Filinová
Technická redaktorka Lucie Mikešová
Vydalo Nakladatelství Fragment ve společnosti Albatros Media a.s.,
Na Pankráci 30, Praha 4, jako svou 2319. publikaci.
Dotisk 1. vydání, 2018
Sazbu zhotovila signatura.cz, s.r.o.

Copyright © Albatros Media a.s., 2018
Text © Marie Sochrová, 2012
Illustrations © depositphotos.com / Stepan Gojda
Typo © Johana Kratochvílová, signatura.cz, s.r.o., 2012

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována bez písemného souhlasu majitelů práv.

Cena uvedená výrobcem představuje nezávaznou doporučenou spotřebitelskou cenu.

www.fragment.cz
www.albatrosmedia.cz

ISBN tištění vezre 978-80-253-1449-4 (1. vydání, 2012)
ISBN e-knihy 978-80-253-3871-1 (1. zveřejnění, 2018)

ALBATROS MEDIA a.s.

Obsah

Úvod	7
Poznámky ke slovním tvarům	8
Zdroje	11
Seznam zkratk	12
PRAVOPISNÁ PRAVIDLA	13
Označování hlásek písmeny	15
Pravopis <i>i/í, y/ý</i>	16
Po souhláskách (pravopisně) tvrdých, měkkých a obojetných.....	16
Vyjmenovaná slova a slova příbuzná	17
Pravopis <i>i/í, y/ý</i> v koncovkách	23
Koncovky podstatných jmen.....	23
Koncovky přídavných jmen	25
Koncovky přítomných tvarů sloves.....	26
Shoda přísudku s podmětem.....	26
Koncovky přičestí minulého	26
Pravopis souhláskových skupin	30
Skupiny beze změny.....	30
Skupiny se změnami	32
Pravopis souhlásek na konci slov, souhlásky párové	33
Párové souhlásky na konci slov	33
Párové souhlásky ve skupině	33
Skupiny <i>bě/bje, vě/vje, pě, mě/mně</i>	34
Předložky <i>s/se, z/ze</i>	35
Předpony <i>s-/se-, z-/ze-, vz-/vze-</i>	36
Odlišnost dvojic slov s předponou <i>s-, z-</i>	37
Psaní předpon <i>s-, z-</i> v příslovečných spřežkách.....	37
Délka samohlásek	38
Psaní <i>u, ú, ů</i>	38
Střídání krátkých a dlouhých samohlásek	38
Při tvoření slov	38
V různých tvarech téhož slova	39
Psaní slov přejatých	40
Původní pravopis	40
Původní i počestěný pravopis.....	40
Počestěný pravopis.....	40
Ve skupinách.....	40
Psaní <i>s a z</i>	41
Psaní <i>i a y</i>	42
Délka samohlásek	42

Psaní velkých písmen	44
Vlastní jména	44
Základní pravidla	44
Typy vlastních jmen podle pojmenované skutečnosti.....	45
Vyjádření úcty, zvláštního vztahu k osobě.....	48
Zkratky, zkratková slova a značky.....	49
Zkratky	49
Zkratková slova	51
Značky	51
Značky písmenné a nepísmenné	51
Číslice a jejich seskupení.....	52
Hranice slov a písmen	53
Příslovné spřežky	53
Spojovník (divis).....	54
Dělení slov	55
Interpunkční (členicí) znaménka.....	56
Tečka (.)	56
Čárka (,)	57
Čárka ve větě jednoduché	57
Čárka v souvětí	59
Středník (;)	61
Otazník (?).....	61
Vykřičník (!)	62
Dvojtečka (:).	63
Uvozovky („ “ ’ << >>).....	63
Pomlčka (-).....	64
Tři tečky, výpustka (...).....	64
Závorky () [] // < >.....	65
Odsuvník, apostrof (').....	65
Spojovník, divis, spojovací čárka (-)	65
PRAVOPISNÝ SLOVNÍK.....	67

Úvod

Nově zpracovaná **Školní pravidla českého pravopisu** jsou určena jak žákům základních a středních škol, tak jejich rodičům a prarodičům, zkrátka celé rodině. Úkolem pravidel českého pravopisu je poradit uživatelům, pokud si nejsou jisti, jak dané slovo napsat. Uvedené pravopisné zásady sice slouží pouze jako doporučení, nicméně jejich dodržování je projevem kultivovanosti, jazykové vytříbenosti, dobrého stylu a přispívá k porozumění v písemné komunikaci.

Výklad pravopisných pravidel ve Školních pravidlech českého pravopisu je podán přehledně a s důrazem na snadnou orientaci. Slovník byl sestaven tak, aby bylo možné rychle najít všechny náležité podoby daného slova a vybrat si tu, která uživateli pro daný účel nejvíce vyhovuje. Z toho důvodu je do slovníku i výkladu zapracován Dodatek MŠMT ČR.*

Pravopisná pravidla v tomto vydání zůstávají beze změn a všechny pravopisné zásady stanovené Pravidly českého pravopisu z roku 1993 (akademickou i školní verzí) jsou zachovány.

PRAVOPISNÁ PRAVIDLA

Stručné poučení o pravopisných zásadách je doloženo mnoha příklady ze současné češtiny. Výklad je upraven do přehledných tabulek a tak, abyste se v textu rychle zorientovali, našli potřebné informace a danou zásadu snadno pochopili.

V této části najdete poučení o shodě přísudku s podmětem, psaní *i/y*, *s/z*, přejatých slov, velkých písmen, dále o interpunkci (a typografických zásadách), dělení slov, zkratkách a značkách apod.

PRAVOPISNÝ SLOVNÍK

Hesla byla vybírána se zřetelem na potřeby žáků a studentů. Zařazena byla především slova, jejichž psaná podoba může činit obtíže, a naopak slova, jejichž zápis není problematický, zařazena záměrně nebyla. Zohledněna byla současná slovní zásoba.

U jednotlivých hesel jsou uváděny potřebné informace, ať už o tvarosloví (skloňování a časování) nebo o psaní velkých písmen, zvláště pak jsou uvedeny ty tvary, které

* Dodatek MŠMT, který vznikl jako reakce na vydání Pravidel českého pravopisu roku 1993, upozornil na to, že psaní *s* a dlouhých samohlásek v případech, kdy Pravidla z r. 1993 uvádějí jen *z* a samohlásky krátké, je také správné. Ve dvou typech případů označil dokonce starší pravopisnou podobu za základní (u slov s příponou *-ismus* a u slov s dvojitou spisovnou výslovností, např. *renesance*, *diskuse*). Dodatek byl prohlášen za závazný pro školskou praxi. Ústav pro jazyk český jej v pozdějších vydáních Pravidel nezpracoval do hesel slovníkové části, ale pouze jej uvedl jako „Pravopisnou poznámku“ na konci knihy.

nejsou tvořeny zcela pravidelně, kde není jednoznačné přiřazení ke vzoru nebo kde se vyskytují varianty či pravopisné dublety.

Poznámky ke slovním tvarům

SLOVESA

Slovesa jsou uvedena v infinitivu na *-t* (*dělat*). U sloves typu **péct/péci, moct/moci** jsou uvedeny obě podoby infinitivu, přednost se dává běžnější a novější podobě zakončené na *-t* (je uvedena na prvním místě).

U sloves 4. třídy vzoru **sázet** jsou uvedeny tvary 3. osoby č. mn. **sázejí** i **sází**. Obě jsou dnes již považovány za spisovné. Základní a patrně dosud běžnější koncovka *-ejí* stojí na prvním místě, i když původně regionální *-í* zaznamenává stále větší územní rozšíření.

U sloves 3. třídy vzoru **kupovat** a **kryt** jsou v 1. osobě č. j. a 3. osobě č. mn. na prvním místě uvedeny podoby s *-u, -ou* (*kupuju* i *kupuji, kupujou* i *kupují, kryju* i *kryji, kryjou* i *kryjí*). Podoba s *-u* v 1. osobě č. j. se postupně stává neutrální, zatímco u podob s *-ou* ve 3. osobě č. mn. je proces neutralizace pomalejší.

PRAVOPISNÉ DUBLETY

Jak již bylo řečeno, ve slovníku jsou uváděny všechny (tj. dvě, popř. i tři) pravopisné varianty daného slova (např. *analýza* i *analýsa, filozofie* i *filosofie, konzerva* i *konzerva*). Jako první je vždy uvedena základní (stylově neutrální a až na výjimky také novější) varianta. Ta je také zpravidla nejrozšířenější, dnes běžná.

Na druhou stranu by děti měly vědět, že ani pravopis, který je bližší jejich prarodičům, není chybný. Podstatné však je, že v jednom a tomtéž textu nelze střídat varianty téhož slova (psát v jednom odstavci *filozofie* a ve druhém *filosofie*), ani používat různá slova v odlišných variantách (např. „novější“ *univerzitu* vedle „staršího“ *musea*). Vzhledem k pořadí dublet u jednotlivých hesel uživatel brzy pochopí, kde má hledat variantu, kterou se rozhodne používat a která nejlépe vyhovuje jeho záměrům.

U přejatých slov lišících se délkou samohlásky je na prvním místě uvedena varianta se samohláskou krátkou (např. *balkon* i *balkón, benzin* i *benzín*).

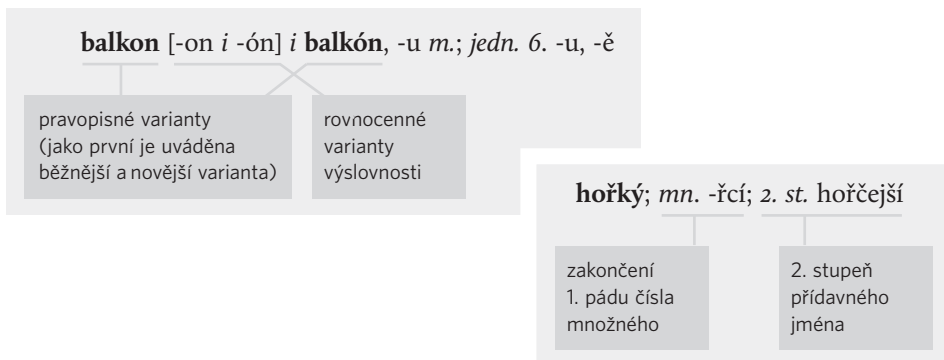
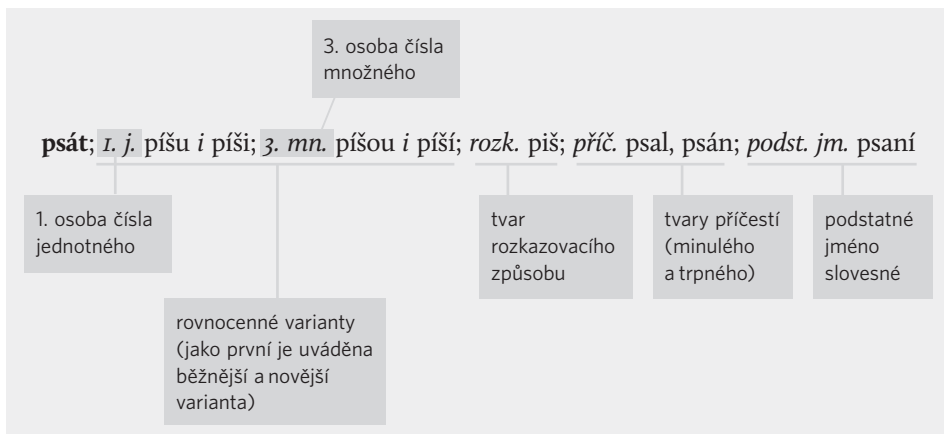
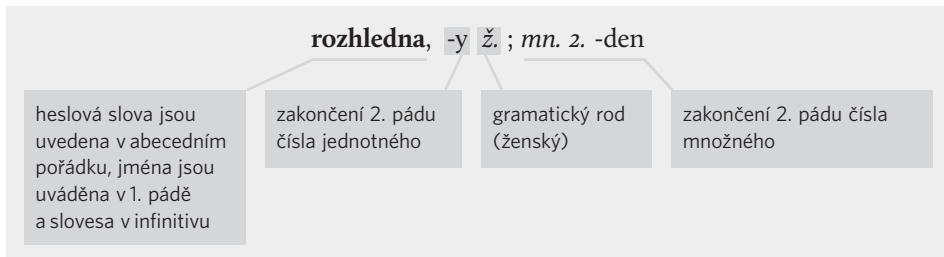
U slov zakončených na *-rz, -nz, -lz / -rs, -ns, -ls* stojí na prvním místě varianta se *z*, přičemž i varianta se *s* je správná.

U slov zakončených na *-ismus/-izmus, -smus/-zmus* nebo *-sma/-zma* stojí na prvním místě varianta se *s*, která je (dle Dodatku) považována za základní.

U slov s dvojnásobnou výslovností *s* i z stojí (dle Dodatku) na prvním místě varianta se *s* (např. *diskuse* i *diskuze*, *renesance* i *renezance*).

Popis hesla

U jednotlivých hesel je na prvním místě vždy uváděna základní (stylově neutrální a většinou novější) varianta.

trať; -ti i -tě ž., mn. 1., 4. -ti i -tě; 3. -tím; 6. -tích; 7. -těmi

rovnocenné
varianty zakončení
2. pádu

tvary v daných
(problematických) pádech
čísla množného

Německo stř.; **Němec**, -mce *m.*; **německý**; mn. -čtí; Spolková republika Německo

obyvatelský
název

odvozené přídavné
jméno

oficiální název
státu

ulice ž.; Vodičkova ulice, ulice Spálená, ulice Politických vězňů, ulice Na Můstku,
U Dívčích hradů, ulice Bratří Čapků, ulice 5. (Pátého) května *apod.*

příklady psaní
velkých písmen

tisíc, -e *m.*; mn. 2. tisíc (z pěti tisíc) i tisíců (z těch tisíců); 3. tisíci lidí i k tisíci lidem

příklady rozdílného
užití dublet
(rozlišení významu)

de facto [dé faktó] <lat.> (*ve skutečnosti*)

původ slova

význam cizího
(a méně známého)
slova

lepící (*např.* páska)

příklad slova, s nímž
se heslové slovo často
spojuje a tvoří slosoví

Zdroje

Školní pravidla českého pravopisu vycházejí ze zásad stanovených Pravidly českého pravopisu z roku 1993 připravených Ústavem pro jazyk český AV ČR.

Odborná literatura:

Akademický slovník cizích slov. Praha: Academia, 2000.

ČECHOVÁ, Marie et al. *Čeština – řeč a jazyk.* Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-57-9.

FILIPEC, Josef, DANEŠ, František a MEJSTRÍK, Vladimír. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost.* Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1080-7.

HAVRÁNEK, Bohuslav, BĚLIČ, Jaromír, HELCL, Miloš a JEDLIČKA, Alois. *Slovník spisovného jazyka českého.* Praha: Academia, 1989.

KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a RUSÍNOVÁ, Zdenka, ed. *Příruční mluvnice češtiny.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.

MARTINCOVÁ, Olga et al. *Nová slova v češtině 1, 2. Slovník neologizmů.* Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1168-4.

KOČIČKA, Pavel a BLAŽEK, Filip. *Praktická typografie.* Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-7226-385-4.

Pravidla českého pravopisu. Praha: Academia, 2007. ISBN 80-200-0475-0.

Pravidla českého pravopisu. Školní vydání. Praha: Fortuna, 2009. ISBN 80-7168-679-4.

Internetové odkazy:

Český národní korpus – SYN2000. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2000. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>

Internetová jazyková příručka. © 2008–2012 Jazyková poradna ÚJČ AV ČR, v. v. i. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz>

Jazyková poradna. © SSČ AV ČR, v. v. i. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/poradna>

Seznam zkratek

<i>aj.</i>	a jiné	<i>příd.</i>	přídavné (jméno)
<i>angl.</i>	anglický, anglicky	<i>přísl.</i>	příslovce
<i>ap., apod.</i>	a podobně	<i>přít.</i>	přítomný čas
<i>arab.</i>	arabský, arabsky	<i>přivl.</i>	přivlastňovací
<i>atd.</i>	a tak dále	<i>rozk.</i>	rozkazovací způsob
<i>bibl.</i>	biblický výraz	<i>řec.</i>	řecký, řecky
<i>bud.</i>	budoucí (čas)	<i>sg.</i>	singulár, jednotné číslo
<i>citosl.</i>	citoslovce	<i>st.</i>	stupeň
<i>č.</i>	číslo	<i>stř.</i>	střední rod
<i>část.</i>	částice	<i>tj.</i>	to jest
<i>čísł.</i>	číslovka	<i>tzv.</i>	takzvaný
<i>dok.</i>	dokonavý (vid)	<i>vl.</i>	vlastní (jméno)
<i>dř.</i>	dříve	<i>vzt.</i>	vztažné (zájmeno)
<i>franc.</i>	francouzský, francouzsky	<i>zájm.</i>	zájmeno
<i>hist.</i>	historický, historicky	<i>záp.</i>	záporný, zápor
<i>hovor.</i>	hovorový, hovorově	<i>zast.</i>	zastaralé
<i>ital.</i>	italský, italsky	<i>zdrob.</i>	zdrobnělina
<i>j., jedn.</i>	jednotné (číslo)	<i>zkr.</i>	zkratka
<i>jap.</i>	japonský, japonsky	<i>zn.</i>	značka
<i>jm.</i>	jméno	<i>zp.</i>	způsob
<i>kniž.</i>	knižní	<i>zprav.</i>	zpravidla
<i>lat.</i>	latinský, latinsky	<i>žř.</i>	žřídka
<i>m.</i>	mužský rod	<i>ž.</i>	ženský rod
<i>min.</i>	minulý čas	<i>živ.</i>	životný
<i>mn.</i>	množné (číslo)		
<i>mytol.</i>	mytologicky		
<i>např.</i>	například		
<i>nedok.</i>	nedokonavý (vid)	[]	v hranatých závorkách je uváděna výslovnost
<i>neskl.</i>	nesklonné (jméno)	< >	ve špičatých závorkách je uváděn původ slova
<i>něspis.</i>	něspisovný, něspisovně		
<i>neživ.</i>	neživotný		
<i>odliš.</i>	odlišné		
<i>os.</i>	osoba		
<i>p.</i>	pád		
<i>pl.</i>	plurál, množné číslo		
<i>podst.</i>	podstatné (jméno)		
<i>pomn.</i>	pomnožné (jméno)		
<i>předl.</i>	předložka, předložkový		
<i>přech.</i>	přechodník		
<i>příč.</i>	příčestí		

PRAVOPISNÁ PRAVIDLA

→ Označování hlásek písmeny

Písmo je soubor znaků (písmen a znamének), kterými se zaznamenává řeč. Čeština používá **písmo hláskové**, tzn. každá hláska se označuje jedním písmenem (literou) a naopak každé písmeno obvykle označuje jednu hlásku. Původní latinská písmena se v češtině doplňují písmeny s **diakritickými** (rozdlišujícími) **znaménky**, a to háčkem, čárkou a kroužkem. Čárka (a kroužek nad *u* → *ů*) označuje dlouhé samohlásky.

Písmena tvoří **abecedu**.

A a	Á á	B b	C c	Č č	D d
Ď ě	E e	É é	Ě ě	F f	G g
H h	Ch ch	I i	Í í	J j	K k
L l	M m	N n	Ň ň	O o	Ó ó
P p	Q q	R r	Ř ř	S s	Š š
T t	Ť ť	U u	Ú ú	Ů ů	V v
W w	X x	Y y	Ý ý	Z z	Ž ž

Spřežka *ch* (tj. spojení písmen *c* a *h*) se považuje za jediné písmeno.

Spojením dvou písmen se zapisuje i souhláska *dž* (*džem*, *džbán*, *džíny*). V některých vlastních jménech cizího původu se tato souhláska zapisuje jinak (*John* [džon]), ale ne vždy (*Džamila*).

Písmena *q*, *w*, *x* se vyskytují ve slovech cizího původu (*quattrocento*, *squash*, *walkman*, *software*, *xylofon*, *relaxace*), stejně jako některá další písmena (*ö*, *ä*, *ü*, *ł*, *ç* aj.).

V češtině je dvojhlaska *ou* (*jedou*, *mouka*).

POZOR:

Ne každé spojení *o* a *u* je dvojhlasnou, např. *poučit* = předpona a slovo začínající na *u*.

V přejatých slovech a citoslovcích se vyskytuje dvojhlaska *au* (*auto*, *laureát*, *mňau*, *au*) a *eu* (*euro*, *neuron*, *pneumonie*).

Pravopis (ortografie) je soubor zásad, způsob správného užívání písma v písemném projevu.

→ Pravopis *i/í, y/ý***Po souhláskách (pravopisně) tvrdých, měkkých a obojetných**

SOUHLÁSKY	PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY	ZVLÁŠTNOSTI A VÝJIMKY
TVRDÉ				
<i>h, ch, k, r</i>	<i>y/ý</i>	téměř vždy v domácích slovech, v základech slov, v příponách a koncovkách	<i>hynout, hýřit, chytrý, chýše, kyselý, kývat, ryba, rýma, ťuhýk, puchýř, žákyně, rorýs, rohy, blechy, mraky, kry, drahý, suchý, slizký, dobrý</i>	citoslovce zvukomalebná <i>kikirikí i kykyryký, chichichi, hihihí, sloveso chichotat se</i>
také <i>d, t, n</i>	<i>y/ý</i>	označují-li tvrdé souhlásky	<i>dychtit, dýka, tykadla, týden, nynější, nýbrž, vady, sudý, ty, boty, šestý, vrány, pěkný</i>	
MĚKKÉ				
<i>ž, š, č, ř, j, zpravidla také c</i>	<i>i/í</i>	téměř vždy v domácích slovech, v základech slov, v příponách a koncovkách	<i>život, žízeň, šikmý, šíp, čin, číslo, řidič, říjen, jih, jídlo, cibule, císař, muži, sněží, hoši, věši, lacinější, oči, mlčí, křehčí, bratři, dobří, kryji, sázejí, vědci, holicí</i>	v podstatných jménech zakončených na <i>c</i> a skloňovaných podle vzoru <i>hrad</i> se píše <i>y</i> , např. <i>placy, puncy, hecy, hicy, kecy, tácy, trucy</i> slova <i>skica</i> (vzor <i>žena</i>), <i>paňáca</i> (vzor <i>předseda</i>) mají v koncovce <i>i</i> : <i>skici, paňáci</i> v cizích slovech <i>y</i> : <i>cyklista, cyklokros, cyklon, cylindr, cynik, cypřiš, cysta, cytologie, cytoplazma</i> a vlastní jméno <i>Cyřil</i>
také <i>d, t, n</i>	<i>i/í</i>	označují-li měkké souhlásky [ď], [ť], [ň], které se jinak píšou s háčkem (<i>d'ábel, suť, tůň</i>)	<i>divadlo, dílo, ticho, tílko, nijak, nížina, Matyldin, budík, tetin, listí, lednice, zahradník, lodi, rudí, pěsti, platí, (v) rameni, líní</i>	

SOUHLÁSKY	PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY	ZVLÁŠTNOSTI A VÝJIMKY
OBOJETNÉ				
b, f, l, m, p, s, v, z	i/í	většinou v kořenech slov	obilí, bílit, list, lípa, miska, míč, pilovat, píseň, sivý, síla, vidět, víla, zima, získat	ve vyjmenovaných slovesch, jejich odvozeninách a slovesch příbuzných se píše y/ý , např. <i>být</i> , <i>mlýn</i> , <i>myslet</i> , <i>kopyto</i> , <i>syn</i> , <i>vyšoký</i> , <i>jazyk</i>
		po <i>f</i> v domácích slovesch	<i>fičet</i> , <i>fintit se</i> , <i>Jozefína</i> (<i>Josefina</i>)	POZOR NA SLOVA CIZÍHO PŮVODU: např. <i>fyzika</i> , <i>fytoгенеze</i> × <i>film</i> , <i>fix</i> , <i>fit</i>
		v příponách podstatných jmen	<i>babička</i> , <i>balík</i> , <i>vzteklina</i> , <i>krmivo</i> , <i>šermíř</i> , <i>jepice</i> , <i>papírna</i> , <i>směsice</i> , <i>brusírna</i> , <i>hlavička</i> , <i>letovisko</i> , <i>pórovitý</i> , <i>syrovinka</i> , <i>kluziště</i> , <i>cizina</i>	
	y/ý	vždy v předponě <i>vy-</i>	<i>vymalovat</i> , <i>výrostek</i>	<i>visutý</i> (od <i>viset</i>) – není předpona

Vyjmenovaná slova a slova příbuzná

BY/BÝ

být (*bych*, *bys*, *by*, *bychom*, *byste*; *abych*, *abys*, *aby*, *abychom*, *abyste*; *kdybych*, *kdybys*, *kdyby*, *kdybychom*, *kdybyste*; *byt*, *bytí*, *živobytí*, *bývat*, *bytelný*, *bytost*, *dobýt*, *dobytěk*, *dobывatel*, *nabýt*, *nábytek*, *odbyt*, *odbyť*, *odbyť*, *neodbytný*, *pozbyt*, *ubýt*, *úbytek*, *přebývat*, *přebytek*, *zbývat*, *zbytek*, *bydlet*, *bydliště*, *obydlí*, *bydlo*, *bývalý*, *starobytlý*, *obývat*, *obyvatel*, *příbytek*)

obyčej (*obyčejný*)

bystrý (*bystrost*, *bystřina*)

bylina (*býlí*, *býložravec*, *černobýl*, *zlatobýl*)

kobyla (*kobylí*, *kobylka*)

býk (*býkovec*)

babyka (= *druh javoru*)

Z *vlastních jmen:*

Bydžov, *Býkovice*, *Bylany*, *Bystrc*,

Bystřice, *Byšice*, *Hrabyně*,

Kobylisy, *Přibyslav*; *Zbyslav*,

Zbyněk, *Zbyšek*

POZOR NA ROZDÍLY:

(existovat, jsem)	být × bít	(tlouct, biju, bít na buben)
(příbytek)	byt × bit	(základní jednotka informace)
	byte	([bajt] je 8 bitů)
(získat jmění, vědomosti)	nabýt × nabít	(natlouct někomu nebo vsunout náboj do pušky)
(provést ledabyle)	odbýt × odbít	(odtlouct, např. <i>odbila půlnoc</i>)
(zmocnit se, např. <i>hrad</i>)	dobýt × dobít	(např. <i>zraněné zvíře, baterii</i>)
(přicestovat, být navíc)	přibýt × přibít	(přitlouct hřebík)
(zmenšit se, např. <i>na váze</i>)	ubýt × ubít	(usmrtit)
(zůstat)	zbýt × zbít	(zmlátit)
(obydlí, příbytek)	bydlo × bidlo	(tyč, žerd')
(plevel)	býlí × bílí	(natírá nabílo nebo bíle zbarvení)
	× bílý	(barevný)

LY/LÝ

slyšet (*slýchat, slyšitelný, nedoslychavý*)

mlýn (*mlynář, mlýnice*)

blýskat se (*blýskavý, blýskavice, zablýsknout se, blyštět se / blystit se*)

polykat (*zalykat se*)

vzlykat (*vzlyk, vzlykot*)

plynout (*uplynout, rozplynout se, splývat, splynout, oplývat, vyplývat, plynulý, plyn, plynný, plynárna, plynoměr*)

plýtvat

lysý (*lysina, lyska*)

lýtko

lýko (*lýčí, lýčený = lýkový; lýkovec, lýkožrout*)

lýže (*lyžař, lyžovat*)

pelyněk

plyš

slynout

plytký

vlys (*vlýsek, vlysový*)

Z vlastních jmen:

Lysá, Lysolaje, Volyně; Lydie

POZOR NA ROZDÍLY:

mlýn, mlynářka, mlýnice	×	mlít	(obilí, zakončení -ít)
(blíží se bouře)	blýská se	×	blízká (nedaleká)
(z toho plyne)	vyplývat	×	vyplivat (něco ven)
(s bílou lysinkou)	lyska	×	líska (keř, např. <i>lískové oříšky</i> , nebo bedýnka na ovoce)
(z lýka, lýkový)	lýčený	×	líčený (vyprávěný, předstíraný)

(sportovní náčiní)	lyže	×	ližiny	(trámce, podklady pod břemena)
(oplyvat, být proslulý)	slynout	×	slinit	(vypouštět sliny)
(ozdobný pás v architektuře)	vlys	×	vlis	(k <i>vlisovat</i>), lis (přístroj na lisování)

Ve slovech *lišej* (vyrážka), *lišaj* (motýl), *lísat se* píšeme **i**.

MY/MÝ

my (zájmeno 1. os. č. mn.)

mýt (*mycí, myčka, umýt, umyvadlo/umývadlo, umývárna/umývárna, pomýje, mýval, mýdlo, mydlář, mydlina*)

myslet/myslit (*mysl, myšlenka, pomyslet/pomyslit, pomýšlet, přemýšlet, vymyslet/ vymyslit, vymýšlet, výmysl, usmyslet/usmyslit si, úmysl, smysl, smyslný, nesmysl, průmysl, myslivec, myslivna*)

mýlit se (*mýlka, mylný, omyl, zmýlená, neomylný*)

hmyz (*hmyzí, hmyzožravec*)

myš (*myšák, myška, myšina*)

hlemýžď

mýto (*mýtné*)

mýtit (*mýtina, vymýtit, vymycovat*)

mykat (*mykaný*)

zamykat (*odmykat, nedomykat, vymykat se, výmyk, přimykat se*)

smýkat (*smyk, průsmyk, smyčka, smýčit, smýčec*)

dmýchat (*dmýchadlo/dmychadlo, rozdmýchat*)

chmýří

nachomýtnout se (*ochomýtat se*)

mys

sumýš

Z vlastních jmen:

Mýto, Kamýk, Litomyšl, Myslov, Mysletín, Nezamyslice, Chomýž; Nezamysl, Přemysl, Křesomysl

POZOR NA ROZDÍLY:

(zájmeno 1. os. č. mn.,

např. *my čteme*)

(čistit vodou)

(medvídek)

(odstranit, např.

vykácet stromy)

(rozfoukávat)

(dopouští se omylu)

my × **mi**

mýt × **mít**

mýval × **míval**

vymýtit × **vymítat**

rozdmýchávat × **rozdmýchávat**

mýlí se × **milý**

× **míli**

(3. p. osobního zájmena

já, např. dej mi to)

(vlastnit, např. *mít pravdu*)

(mít, mívávat, např. *míval radost*)

(vypuzovat, např. *dábla*)

(od *míchat, rozkvedlávat*)

(např. *milý bratře*)

(např. *cesty*)

PY/PÝ**pýcha** (*pyšný, pyšnit se, zpychnout, pych, přepych, pýchavka*)**pytel** (*pytlovina, pytlák, pytláčit*)**pysk** (*pyskatý, ptakopysk*)**netopýr** (*netopýří*)**slepýš****pyl** (*opylovat, opylení*)**kopyto** (*kopýtko, sudokopytník*)**klopýtat** (*klopýtnout*)**třpytit se** (*třpyt, třpytivý, třpytka*)**zpytovat** (*nevyzpytatelný, jazykozpyt*)**pykat** (*odpykat*)**pýr** (*pýřavka*)**pýří****pýřit se** (*čepýřit se, zapýřit se, pýřivý*)**pyj****Z vlastních jmen:***Pyšely, Přepychy, Spytovice,**Chropyně, Solopysky; Spytihněv***POZOR NA ROZDÍLY:**

(pyšný)	pýcha × píchá	(bodá)
(rty)	pysky × písky	(od <i>písek, písčiny</i>)
(prášek v květu)	pyl × pil	(3. os. č. j. od <i>pít</i> , např. <i>pil vodu</i>)
(plaz)	slepýš × slepíš	(3. os. č. j. od <i>slepit</i> , např. <i>lepidlem</i>)
(přenášet pyl)	opylovat × opilovat	(obrušovat, uhladit pilníkem)
(úd)	pyj × pij	(rozk. zp. od <i>pít</i>)

SY/SÝ**syn** (*synovský, synovec, zlosyn*)**syťý** (*syťost, přesyťit, nasyťit, nenasyćený, nenasyťný, dosyťa*)**sýr** (*syreček, sýrař, sýrárna, syrovátka*)**syrový** (*syrovinka*)**syřý** (*syrový = vlhký*)**sychravý****usychat/usýchat** (*vysychat/vysýchat, zasychat/zasýchat*)**sýkora** (*sýkořice*)**sýček** (*sýčkovat = předpovídat neštěstí*)**sysel** (*syslit = hromadit zásoby*)**syčet** (*sykat, sykot, zasyčet*)**sypat** (*sypký, sýpka, sypek = vnitřní povlak peřiny, zasypat, zásyp, nasypat, násyp, násypný, osypaný, osypky, vysypat*)**Z vlastních jmen:***Bosyně, Sychrov,**Syneč, Synkov,**Sýrovice, Syslov,**Sýčina*

POZOR NA ROZDÍLY:

(syrový, vlhký)	syrý × sirý	(osiřelý, opuštěný)
(přesypávat, např. <i>mouku</i>)	sypat × sípat	(mít chrapot nebo sípat vzteky)
(2. p. č. j. od <i>sýr</i>)	sýra × síra	(chemický prvek)
(ze sýra)	sýrový × sírový	(obsahující síru, např. <i>oxid sírový</i>)
(neuvařený)	syrový	

Ve slovech *sirup*, *sivý* (šedý) píšeme **i**.

VY/VÝ

předpona **vy-**

vy (zájmeno 2. os. č. mn.)

vykat

vysoký (*výška, výšina, vysočina, výše, vyvýšenina, převyšovat, zvyšovat, zvýšit, povýšit, vyvyšovat se, vyšší, nejvyšší*)

výt (*zavýt*)

výskat (*výskot, zavýsknout*)

zvykat (*zvyk, zlozvyk, zvyknout, zvyklost, navykat, navyknout, návyk, odvykat, odvyknout, obvyklý*)

žvýkat (*žvýkáci, přežvykovat, přežvýkavec, žvýkačka*)

vydra (*vydří, vydrovka*)

výr (= pták)

vyžle

povyk (*povykovat*)

výheň

cavyky

vyza (= ryba)

kavyl (= bylina, stepní tráva)

Z vlastních jmen:

Vyšehrad, Vyškov, Vysočany,

Vysočina, Výtoň, Povydří, Vyžlovka

POZOR NA ROZDÍLY:

(např. <i>vlk vyje</i>)	výt × vít	(splétat věnce, vinout, vázat)
(pták, sova)	výr × vír	(vířivý, točivý pohyb vzduchu nebo vody, vřava)
(např. <i>radostí</i> , radovat se)	výskat × vískat	(probírat se ve vlasech)
(od <i>vysoký</i>)	výška × vížka	(věžička)
(vysunutý, např. <i>ret, hrazda</i>)	vysutý × visutý	(visící, např. <i>lanovka, most, zavěšený</i>)
(přivykát)	zvykat si × zviklat	(zbitví jistoty)
(zasít, např. <i>obilí</i>)	vyset/vysít × viset	(obraz na stěně, být zavěšen)
(ryba)	vyza × víza	(č. mn. od <i>vízum</i>)

Slova *viset, vidět, viklat, vítat, vítězit, vinout, vinit, vikýř, vidle, Vizovice* aj. píšeme s **i** (nejde o předponu, ale o součást kořene slova).

ZY/ZÝ

brzy

jazyk (*jazyček, jazykolam, jazykověda, jazykozpyt, jazykový, dvojjazyčný, jazykka*)

nazývat (se) (*vyzývat, vyzývavý, vzývat, ozývat se*)

Z vlastních jmen: *Ruzyně*

POZOR NA ROZDÍLY:

brzy × **brzičko** (přípona *-ičko*, např. *maličko*)
 (mít jméno, název) **nazývat se** × **nazívat se** (opakovaně *zívat*, např. *únavou*)

Poznámka:

Příjmení se často neřídí pravopisnými pravidly: *Býček i Bíček, Sýkora i Síkora, Lysý i Lisý*.

POZOR NA SLOVA CIZÍHO PŮVODU:

např. *byte, cyklista, fyzika, lyrika, pyramida, riskovat, triko, panika, historie, filozofie, fylogeneze*

Pravopis *i/í, y/ý* v koncovkách

KONCOVKY PODSTATNÝCH JMEN

Pravopis *i/í, y/ý* se řídí příslušností podstatných jmen k jednotlivým vzorům.

a) rod mužský

vzory: **pán, hrad (les), muž, stroj, předseda, soudce**

PRAVOPIS	PÁD	PŘÍKLADY (VZOR)
-i	1. a 5. p. č. mn. rodu živ.	<i>psi</i> (pán) <i>smci</i> (muž) <i>zástupci</i> (soudce)
	7. p. č. mn. rodu živ.	(s) <i>vítězi</i> (muž) (se) <i>zástupci</i> (soudce)
	3. a 6. p. č. j. rodu živ.	(o) <i>učiteli</i> (muž) (o) <i>zástupci</i> (soudce)
	7. p. č. mn. rodu neživ.	(s) <i>penězi</i> (stroj) (s) <i>pytli</i> (stroj)
	3. a 6. p. č. j. rodu neživ.	(v) <i>pytli</i> (stroj)
-y	4. a 7. p. č. mn. rodu živ.	(se) <i>psy</i> (pán) (s) <i>kolegy</i> (předseda)
	1., 4. a 7. p. č. mn. rodu neživ.	(se) <i>stromy</i> (hrad)
-ovi	3. a 6. p. č. j. rodu živ.	(k, o) <i>psovi</i> (pán) (ke, o) <i>kolegovi</i> (předseda)
-ích	6. p. č. mn. rodu neživ.	(o) <i>lesích</i> (hrad, les) (o) <i>penězích</i> (stroj) (o) <i>sluzích</i> (předseda) (o) <i>zástupcích</i> (soudce)

POZOR:

drahokamy, programy = koncovka -y (hrady v 1., 4. a 7. p. č. mn.)

tácy, kecý, hecý, trucý apod. = koncovka -y (hrady)

b) rod ženský

vzory: žena, růže, píseň, kost

PRAVOVIS	PÁD	PŘÍKLADY (VZOR)
-y	2. p. č. j. + 1., 4. a 5. p. č. mn.	skály, pěnkavy (žena)
-í, -í	v ostatních pádech	
	3., 4., 6., 7. p. č. j. + 2. p. č. mn.	košili, košilí (růže)
	3., 5., 6., 7. p. č. j.	konvi, konví (píseň)
-ím	2., 3., 5., 6., 7. p. č. j. + 1., 2., 4., 5. p. č. mn.	stepi, stepí (kost)
	3. p. č. mn.	košilím (růže) konvím (píseň) stepím (kost)
-ích	6. p. č. mn.	(o) košilích (růže) (o) konvích (píseň) (o) stepích (kost)
-ami -emi -mi	7. p. č. mn.	(s) pěnkavami (žena) (s) košilemi (růže) (s) konvemi (píseň) (se) stepmi (kost)

POZOR:

z Bratislavy, Ostravy (žena) × z Boleslavi, Čáslavi, Vratislavi, Kouřimi (kost)

c) rod střední

vzory: město, moře, kuře, stavení

PRAVOVIS	PÁD	PŘÍKLADY (VZOR)
-y	7. p. č. mn.	(s) koly (město) (se) štěňaty (kuře)
-í, -í	v ostatních pádech	
	3., 6. p. č. j. + 2., 7. p. č. mn.	(o) poli, polí (moře)
	3. a 6. p. č. j.	(o) štěněti (kuře)
-ím	1., 2., 3., 4., 5., 6. p. č. j. + 1., 2., 4., 5. p. č. mn.	období (stavení)
	3. p. č. mn.	polím (moře)
-ích	7. p. č. j. + 3. p. č. mn.	obdobím (stavení)
	6. p. č. mn.	(o) polích (moře) (o) obdobích (stavení)
-ími	7. p. č. mn.	(s) obdobími (stavení)

KONCOVKY PŘÍDAVNÝCH JMEN

Pravopis *i/í, y/ý* se řídí příslušností přídavných jmen k jednotlivým vzorům.

a) přídavná jména tvrdá

vzor: **mladý, mladá, mladé**

mlád, mláda, mládo

PRAVOPIS	PÁD	PŘÍKLADY
-í	jen v 1. p. č. mn. muž. rodu živ.	veselí (<i>mladí</i>) lidé
-ý -ých -ým -ými	1. p. č. j. muž. rodu živ. i neživ., 4. p. č. j. muž. rodu neživ.	veselý
	2. a 6. p. č. mn. muž., žen. a stř. rodu	veselých
	7. p. č. j. muž. a stř. rodu	veselým
	+ 3. p. č. mn. muž., žen. a stř. rodu 7. p. č. mn. muž., žen. a stř. rodu	veselými
-i	jen v 1. p. č. mn. muž. rodu živ.	zdrávi – jmenný tvar muži byli zdrávi
-y	1. p. č. mn. žen. rodu	zdrávy – jmenný tvar dívky byly zdrávy
	4. p. č. mn. muž. a žen. rodu	zdrávy – jmenný tvar rodiče našli své přátele (děti) živy a zdrávy

b) přídavná jména měkká

vzor: **jarní, jarní, jarní**

PRAVOPIS	PŘÍKLADY
jen -í	cizí muž, žena, dítě
-ího, -ímu, -ím, -ích, -ími	cizího, cizímu, cizím, cizích, cizími

c) přídavná jména přivlastňovací

vzor: **otcův, matčín**

PRAVOPIS	PÁD	PŘÍKLADY
-i	jen v 1. p. č. mn. muž. rodu živ.	otcovi, matčini přátelé, manželé Novákovi
-y -ým -ých -ými	v ostatních pádech	
	4. p. č. mn. muž. rodu živ.	otcovy, matčiny bratry, manželé Novákovy
	1. a 4. p. č. mn. muž. rodu neživ. a žen. rodu	otcovy, matčiny stromy, knihy
	3. p. č. mn. muž., žen. a stř. rodu	otcovým, matčíným bratrům, stromům, knihám, přáním, manželům Novákovým
	2. p. č. mn. muž., žen. a stř. rodu	otcových, matčíných bratrů, stromů, knih, přání, manželů Novákových

PRAVOPIS	PÁD	PŘÍKLADY
-y -ým -ých -ými	6. p. č. mn. muž., žen. a stř. rodu	(o) <i>otcových, matčiných bratrech, stromech, knihách, přáních, o manželích Novákových</i>
	7. p. č. mn. muž., žen. a stř. rodu	<i>otcovými, matčinými bratry, stromy, knihami, přáními, s manželi Novákovými</i>

KONCOVKY PŘÍTOMNÝCH TVARŮ SLOVES

Píše se vždy jen **í**, např. *vozím, voziš, vozí, vozíme, vozíte.*

Shoda přísudku s podmětem

KONCOVKY PŘÍČESTÍ MINULÉHO

Pravopis *i, y* se řídí **mluvnickou shodou** přísudku, popř. doplňku s podmětem.

a) podmět vyjádřený jedním jménem

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
-í	podmětem je podstatné jméno rodu muž. živ. v č. mn.	<i>Chlapci vyprávěli. Přátelé se vrátili zdraví.</i>
	podmětem je jméno v č. mn. označující předměty neživé, ale s životnou koncovkou	<i>Draci se vznášeli. Sněhuláci roztáli.</i>
-y	podmětem je podstatné jméno rodu muž. neživ. v č. mn.	<i>Stromy se zazelenaly.</i>
	podmětem je podstatné jméno rodu žen. v č. mn.	<i>Ovce se pásly. Větve se nakláněly.</i>

POZOR:

Podmětem je podstatné jméno rodu stř. v čísle množném → koncovka přičestí minulého je **-a**:

*Děvčata **tancovala**. Pole **dozrávala**. Kočata **si hrála**.*

ZVLÁŠTNOSTI:

* životné tvary neživých věcí mají v přičestí **-í**, neživotné tvary **-y**

Slanečci nám chutnali. × Slanečky nám chutnaly.

Ledoborci vypluli. × Ledoborce vypluly.

Po obloze pluli bílí beránci. × Po obloze pluly bílé beránky.

Bacili způsobovali nemoci. × Bacily způsobovaly nemoci.

podobně: *čitatelé i čitatele, činitelé i činitele, mikrobi i mikroby, dělenci i dělence*
pouze neživotné: *viry*

- ★ rozdíl mezi životností a neživotností někdy souvisí s rozlišením významovým
Nosiči se brzy unavili. × Nosiče se už opotřebovaly.
- ★ *rodiče, koně, lidičky*: v přičestí je **-i**
mají shodu jako životná jména, ačkoli koncovka je neživotná
Rodiče se radovali.
Koně pádili. (ale: Dřevěné koně se všem líbily.)
Všichni přítomní lidičky se divili.
- ★ *den* – v č. mn. *dni, dny, dnové* → v přísudku je **-y, -y, -i**
Dni se krátily.
Dny se krátily.
Dnové plynuli. (zastaralé -ové)
- ★ *oko, ucho, dítě*: v č. j. jsou stř. rodu, v č. mn. se ale chovají jako jména žen. rodu
→ v přísudku (a doplňku) je **-y**
Oči viděly, uši slyšely.
Děti běhaly bosy.
- ★ *typ oni všichni* → v přísudku je **-i**
Denně se v táboře koupali.

b) podmět několikanásobný vyjádřený souřadně

přednost má podmět v rodě muž. živ. před ostatními podmíněmi

podmět **PŘED PŘÍSUDKEM**:

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
-i	mezi podmíněmi je alespoň jeden rodu muž. živ.	<i>Tomáš a Martin chodili do stejné třídy.</i> <i>Kuře, slepice a kohout běhali po dvoře.</i> <i>Kuřata, slepice a kohouti běhali po dvoře.</i> <i>Chlapec i obě děvčata se včera vrátili.</i>
-y	mezi podmíněmi není ani jeden rodu muž. živ.	<i>Slepice a husy běhaly po dvoře.</i> <i>Vchod, střecha i okno volaly po opravě.</i> <i>Švédsko a Dánsko podepsaly dohodu o spolupráci.</i> <i>Kotě a štěně dováděly na zahradě.</i> <i>Kotě a štěňata dováděly na zahradě.</i> <i>Kočka a kořata dováděly na zahradě.</i>
-a	podměti jsou pouze rodu střed. v č. mn.	<i>Kořata a štěňata dováděla na zahradě.</i>

podmět **ZA PŘÍSUDKEM:**

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
-i nebo -y	zpravidla shoda podle nejbližšího podmětu (jeden z podmětů je rodu muž. živ.)	<i>Po dvoře běhaly (i běhali) slepice, kuřata a kohouti.</i> <i>Po dvoře běhali kohouti, slepice a kuřata.</i> (pouze -i) <i>Včera se vrátil chlapec i děvčata.</i> <i>Včera se vrátili chlapec i děvčata.</i>
-y nebo shoda podle nejbližšího podmětu	mezi podměty není žádný rodu muž. živ.	<i>Včera byla (i byly) očkovaná (i očkovány) telata a všechny krávy.</i> <i>Včera byly očkovány všechny krávy a telata.</i> (pouze -y) <i>Včera bylo (i byly) očkováno (i očkovány) tele a kráva.</i> <i>Na společném postupu se dohodlo (i dohodly) představenstvo a městská rada.</i>

c) podmět několikanásobný vyjádřený nesouřadně (zvl. s předložkou s)podmět **PŘED PŘÍSUDKEM:**

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
možnost dvojí shody platí také pravidlo o hierarchii rodů (přednost má rod muž. živ.)	<i>Bratr se sestrou šli (i šel) domů.</i> <i>Marta s Davidem odešli (i odešla) brzy.</i> <i>Dívky se svými trenéry odjeli (i odjely) na soutěž.</i> <i>Děvčata s chlapci se vrátili (i vrátila) z výletu unaveni (i unavena).</i> <i>Dítě s matkou čekaly (i čekalo) na nádraží.</i> <i>Štěňata s koťaty si hrála na dvorku.</i>

podmět **ZA PŘÍSUDKEM:**

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
možnost dvojí shody, je-li první jméno v podmětu v čísle jednotném	<i>Na náměstí se setkal (i setkali) Pavel s Karlem.</i> <i>Na náměstí se setkala (i setkali) Hanka s Pavlem.</i> <i>Na cestě se prohánělo (i proháněli) štěně se psem.</i> <i>Do kina šla (i šly) matka s dcerou.</i> <i>Na pastvě odpočívalo (i odpočívaly) tele s krávou.</i> <i>Na dvorku si hrálo (i hrály) štěně s kotětem.</i> <i>Na dovolenou jelo (i jeli) dítě s rodiči.</i>
všechna jména v podmětu jsou v čísle množném → obvyklejší je shoda s prvním jménem v podmětu	<i>Vrátily se už dívky s chlapci?</i> <i>Vrátila se už děvčata s chlapci?</i> <i>Na dvorku pobíhala kuřata se slepicemi.</i> <i>Na dvorku pobíhaly slepice s kuřaty.</i>

POZOR:

Dívky s chlapci soutěžily.

→ výraz *s chlapci* není součástí podmětu, ale rozvíjejícím členem (přísloušným určícím) slovesného přísudku, tj. *Dívky soutěžily s chlapci.* (Je rozdíl, jestli se dívky spolu s chlapci zúčastní soutěže, nebo jestli soutěží, kdo z nich je lepší.)

d) tzv. shoda podle smyslu

není-li mluvnický rod podmětu jednoznačný

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
-i nebo -y	shoda podle přirozeného rodu podmětu	<i>To jsme se včera napracovali! (muži)</i> <i>To jsme se včera napracovaly! (ženy)</i>
-i	ve větách s podmětem všeobecným (s obecnou platností) a s podmětem neurčitým (blíže neurčeným, ale osobním, např. <i>všichni, lidé</i>) → shoda podle rodu muž. živ.	<i>Říkali to v rozhlase.</i> <i>Včera nám přivezli novou pračku.</i>
	označuje-li podmět jednoznačně skupinu mužů	<i>Bohemians přesvědčivě zvítězili.</i>
-i/-y	ve větách s podmětem slovně nevyjádřeným → shoda přísudku s podstatným jménem, které nabývá platnosti podmětu	v oslovení <i>Co jste, chlapci, dělali?</i> <i>Co jste, děti, dělaly?</i>
	podmět je zřejmý z předcházející věty nebo textu	<i>Chlapci se dali na útěk. Co jiného mohli dělat?</i> <i>Nebýt sester, nedosáhl bych toho.</i> <i>Velmi mi pomohly.</i> <i>Lékař pacientům doporučil, aby lék užívali vždy po snídani.</i> <i>Lékař pacientkám doporučil, aby lék užívaly vždy po snídani.</i>
-y	podmět vyjadřuje množství, počet (<i>skupina, řada, dav, tisíc, milion</i> v č. mn.) + 2. pád podst. jména → podmětem ve vedlejší větě je výraz vyjadřující množství, kromě -y lze však psát také -i (shoda podle smyslu)	<i>Davy lidí procházely ulicemi.</i> <i>Obtěžovaly nás miliony komárů.</i> <i>Davy lidí navštívily výstavu, aby se seznámily s novými výrobky.</i> (shoda podle rodu) <i>Davy lidí navštívily výstavu, aby se seznámili s novými výrobky.</i> (ve vedlejší větě shoda podle smyslu)

→ Pravopis souhláskových skupin

Ve spisovné výslovnosti se některé skupiny souhlásek oproti pravopisu mění nebo zjednodušují.

Skupiny beze změny

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
v kořenech slov	čtvrtý, dcera, hřbitov, hřebík, který, srdce, vzpomínka, šestnáct, řemeslník, jablko, jdeš
při ohýbání	v kostce, kostky, v kapse, v krabičce, vedl, chodte
při odvozování	
předponami	nejjasnější, předtančit (něco jiného znamená přetančit, např. celé své vystoupení), rozzlobit, rozsypat, poddaný, předzpěv, bezstarostný
příponami:	opatství, vítězství, protestantství, dětský, slezský, Eviččin, měkký, zídka, tloušťka
-ný, -ní	kořen podst. jména končí na -n cenný, denní, ramenní, ranní, souhrnný, kamenný, vinný (od víno i vina), vinna, vinno, povinný (ale: vinen, povinen), spontánní
	v příd. jménech složených trojhranný, tenkostěnný, mikrovlnný, jemnozrný, rovnocenný
2. a 3. stupeň příd. jmen a příslovcí	nejúčinnější, nevinnější, nevinně
-ík -ý (-á, -é) -í -ový -íce -ína	kořen slova končí na -n ceník, deník raný (salát, středověk), dceřiná (společnost) havraní, kuní cenový vinice (vinohrad i pachatelka) cenína

PRAVIDLO	PŘÍKLADY	
-ský	posl. souhláska v základovém slově je -č, -š, -z, -ž	Ledeč – ledečský, č. mn.: ledečtí Aš – ašský, č. mn.: ašští Francouz – francouzský, č. mn.: francouzští Paříž – pařížský, č. mn.: pařížtí
	posl. souhláska v základovém slově je -r, -ř	velehorský, truhlářský
	posl. souhláska v základovém slově je -d, -t, -n, -d', -t', -ň	brodský, dětský, kolínský, radhošťský, plzeňský
-ší	při stupňování příd. jmen (souhláskové skupiny se nezjednodušují)	sladší, užší, dražší, tišší
-ý	u jmen zakončených na -sk	Etrusk – etruský, Rovensko – rovenský, Gdaňsk – gdaňský ale: Hlinsko – hlinecký
při skládání	půllitr, čtyřrohý, leccos, rovnocenný, rovnoramenný, tenkostěnný	

POZOR:

dětský, dětství **ale:** děcko

žactvo

panna **ale:** panenka, panenský

oznamme, uvědomme si

blízký, nízký, úzký, slizký, brzký, kluzký – přípona -ký

ROZLIŠUJ:

(např. noviny)	ranní × raný	(např. salát, brambory)
(od racek)	racci × raci	(od rak)
(podřízený)	poddaný × podaný	(od podat, např. lék)
(3. stupeň od jistý)	nejjistější × nejistější	(2. stupeň od nejistý)
(od pecka)	pecce × pece	(od pec)
(od Monika)	Moničin × Moniččin	(od Monička)

Skupiny se změnami

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
někdy $d' \rightarrow d$, $t' \rightarrow t$, $ň \rightarrow n$	<i>zídka (zed'), choutka (chuť) pečínka (pečeně)</i> beze změny např.: <i>dršťky, loďka, kuchyňka</i> obojí: <i>skříňka i skříňka</i>

a) zjednodušování

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
-ský	posl. souhláska v základovém slově je -s + -ský	<i>brandýský, oděský, saský, ruský, tuniský</i> č. mn.: <i>brandýští, oděští, saští, ruští,</i> <i>tuniští</i>
-cký	posl. souhláska v základovém slově je -c + -ský	<i>hradecký, lužický, olomoucký, jablonecký</i> č. mn.: <i>hradečtí, lužičtí, olomoučtí,</i> <i>jablonečtí</i>

b) změna

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
-cký	posl. souhláska v základovém slově je -k + -ský	<i>otrocký, divácký, řecký</i> č. mn.: <i>otročtí, diváčtí, řečtí</i>
-žský	posl. souhláska v základovém slově je -h + -ský	<i>pražský, zábřežský</i> č. mn.: <i>pražští, zábřežští</i>
-žský	posl. souhláska v základovém slově je -g + -ský	<i>ladožský, rižský</i> č. mn.: <i>ladožští, rižští</i> ale: <i>chicagský, bruggský</i>
-šský	posl. souhláska v základovém slově je -ch + -ský	<i>bělošský, vlašský, lašský, curyšský</i> č. mn.: <i>běloští, vlašští, lašští, curyští</i> ale: <i>laština</i> jiné je: <i>Čech → český, čeští, čeština</i>

c) odsouvání

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
-ský	posl. souhláska v základovém slově je -g, -k + -ský většinou u jmen cizího původu zakončených na <i>-berg</i> (<i>-berk</i>), <i>-burg</i> (<i>-burk</i>), <i>-borg</i> , <i>-ing</i> , <i>-inky</i> u jmen na <i>-k</i> , <i>-ka</i>	<i>lemberský, nymburský, norimberský,</i> <i>hamburský, helsinský, newyorský,</i> <i>kamčatský</i> ale: <i>Peking → pekingský, Hongkong →</i> <i>hongkongský</i>

Pravopis souhlásek na konci slov, souhlásky párové

Výslovnost ovlivňuje spodoba znělosti.

Pravopis se řídí podle jiného tvaru téhož slova nebo podle příbuzného slova.

souhlásky párové: *b – p d – t d' – t' h – ch v – f z – s ž – š g – k*

PÁROVÉ SOUHLÁSKY NA KONCI SLOV

výslovnost	vždy neznělá (<i>p, t, t', ch, f, s, š, k</i>) bez rozdílu vyslovujeme např. <i>dub – dup, led – let, zeď – zeť</i>
pravopis	<i>žlab (žlabu), oběd (oběda), seď (sedět), tvaroh (tvarohu), páv (páva), vítěz (vítěze), běž (běžet), gong (gongu)</i>

PÁROVÉ SOUHLÁSKY VE SKUPINĚ

výslovnost	bud' znělá, nebo neznělá <i>kavka [fk], sjezd [st]</i>
pravopis	<i>lebka (lebek), příjezd (příjezdu), loďka (lodička), lehký (lehoučký), lávka (lavička), vézt (veze), knížka (knížečka), prosba (prosit), sbírat (sebrat)</i>

→ Skupiny *bě/bje, vě/vje, pě, mě/mně*

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY	POZOR
bje-, vje-	je-li <i>b</i> , v součásti předpony nebo předponou a kořen slova začíná skupinou <i>je-</i>	<i>ob-jevit, ob-jem → ob-jetí (objímat), ob-jednávka v-jezd, v-jem (vnímat)</i>	<i>přátelské objetí (objímat)</i> × <i>válečné oběti (obětovat)</i>
bě-, vě-	v ostatních případech	<i>běžet, oběd, oběť, hříbě, věc, věřit</i>	
pě-	vždy bez <i>j</i> (žádná předpona nekončí na <i>-p</i>)	<i>napětí, zpěv, pěstovat, opět, vypětí, sepětí</i>	
-mně-	je-li v jiném tvaru nebo v příbuzném slově <i>n/ň</i>	<i>vzpomněl (vzpomenu), zapomněl (zapomenu), připomněl (pomni, pomník), domněnka (domnívat se), zatemnění (zatemnit), nejvýznamnější (významný), rozumnější, rozumně (rozumný)</i>	
-mě-	v ostatních případech: vždy v kořenu slova a ve všech slovech, kde se v jiném tvaru ani v příbuzném slově nevyskytuje <i>n/ň</i>	<i>město, měsíc, vyměnit, odměna, měď, měkký, osamělý (sám), oněměl (němý), umět, rozumět (um, rozum, umí, rozumí), soukromě (soukromý), zřejmě (zřejmý), vědomě (vědomý), nejznámější (známý)</i>	<i>tamější – odvozeno od tam + přípona -ější</i> <i>Jednej rozumně. Jednej rozumněji. (od rozumný) × Dobře všemu rozuměl. (od rozum, rozumí)</i>
zájmeno <i>já</i>	mně	3. a 6. p. <i>Tu knihu koupil mně. Nemluv o mně.</i>	<i>mně (mi) jako tobě (ti)</i>
	mě	2. a 4. p. <i>Beze mě se neobejde. Vzpomněl si na mě (i mne).</i>	<i>mě (mne) jako tě (tebe)</i>

Poznámka:

Dvojí tvar přičestí minulého od sloves:

zapomenout – zapomněl i zapomenul

připomenout – připomněl i připomenul

vzpomenout – vzpomněl i vzpomenul

→ Předložky s/se, z/ze

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
s/se	se 7. pádem	<i>s bratrem, se psem, se mnou</i>
	se 4. pádem	<i>být s to, kdo s koho</i>
	s 2. pádem	výjimečně – je-li třeba odlišit pohyb z povrchu nebo po povrchu dolů × pohyb zevnitř <i>shodit se stolu × vyndat ze stolu</i>
	sebou	prostý 7. pád <i>házet sebou</i> (= jeden účastník, po slovesech označujících pohyby těla) <i>jistý sám sebou</i> (= součást ustáleného spojení)
	s sebou	předložkový 7. pád <i>vzít s sebou bratra</i> (= dva účastníci, tj. já a bratr)
z/ze	s 2. pádem	<i>z talíře, z pole, z hlediska, ze střechy, sejít z očí</i>

→ Předpony s-/se-, z-/ze-, vz-/vze-

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
s-/se-	směr dohromady	<i>sbalit, sbírat, sblížit se, scelit, seběhnout, shledat se, shromáždit, scházet se, skamarádit se, slepit, splynout, spoutat, stěsnat, svírat shluk, sběh (lidí), sbíječka, stoj spatný</i>
	směr shora dolů	<i>shodit, shýbnout se, sejít, seskočit, sjet</i> příslowečné spřežky: <i>spatra, shora</i>
	směr z povrchu pryč	<i>sčesat, setřít, sfouknout, smazat, spláchnout, sprovodit, strhnout, svléct</i>
	v ustálených případech	<i>sdělit, schovat (se), skonat, skončit, slevit, spáchat, spatřit, splatit, stěžovat si, strávit (čas i jídlo), strnout, stýskat si</i> <i>spropitné, scestný, scestovalý</i> příslowečné spřežky: <i>sbohem, stěží, svrchu</i>
z-/ze-	dokončený děj, výsledek – u sloves utvořených od sloves nedokonavých	<i>zkazit (od kazit), zkrátit, zorganizovat, zplodit, zpozorovat, ztratit, zúročit</i>
	změna stavu (stát se nějakým) – u sloves utvořených od podstatných a přídavných jmen	<i>zčervenat, zesinat i zsinat, zestárnout, zchoulostivět, zchudnout, zpestřit, zúrodnit, zvlhnout</i>
	v ustálených případech	<i>zkoumat (zkumavka), zkoušet (zkouška) zkrotit, zpívat (zpěv), zplakat, zpovídat se, zpozdit se, zprostit, způsobit (způsob, způsobný), zpytovat, ztratit, zúčastnit se zpocený, zpupný, ztepilý, ztuchlý</i> příslowečné spřežky: <i>zblízka, zcela, zčásti, zpátky (zpět), z paměti, zprava, ztěžka, zticha, ztuha</i>
vz-/vze-	směr vzhůru	<i>vkličít, vzkvétat, vzlétnout, vzpažit, vztyčit se</i>
	vymanit se z něčeho	<i>vkřísit, vzpamatovat se × vstát</i> (předpona v-)
	proti něčemu	<i>vzbouřit se, vzpírat se</i>
	jiné významy	<i>vkazovat, vztahovat, vzpomenout si</i> <i>(vzpomínat, vzpomínka)</i>

Odlíšnost dvojic slov s předponou s-, z-

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
odlišnost ve významu, v pravopisu i ve výslovnosti	<p>(z povrchu) setřít × zedřít (se) (námahou) (dohodu) sjednat × zjednat (pořádek) (dolů) slézat, slézt × zlézat, zlézt (hory) (líbáním setřít) slíbat × zlíbat (někoho) (dohromady) slít × zlít (polít) (mazáním setřít) smazat × zmazat (umazat) (peněz) směna × změna (pořádku, programu) (svinout) smotat × zmotat (poplést) (trápit) sužovat × zužovat (dělat úzkým) (ze svahu) sválet × zválet (poválet) (dohromady) svolat × zvolat (vykřiknout) (souhlasit) svolit × zvolit (vybrat)</p>
odlišnost ve významu a v pravopisu	<p>(přitlouct k sobě) sbít × zbít (nabít někomu) (lidí) sběh × zběh (dezertér) (pohledět shora dolů) shlédnout × zhlédnout (uvidět, spatřit) (dolů) shlížet × zhlížet se (v zrcadle) (kosou posekat) skosit × zkosit (učinit kosým) (v tech. kreslení) skreslit × zkreslit (podat nepřesně) (splést dohromady) skroutit × zkroutit (zkrívit, překroutit) (opravit) spravit, správa × zpravit, zpráva (oznámít) (naříkat) stěžovat si × ztěžovat (dělat těžkým)</p>
bez zřetelné odlišnosti ve významu i pravopisu i výslovnosti → dvojí možnost psaní	<p>schvátit i zchvátit schytat i zchytat skrápět i zkrápět skompletovat i zkompletovat skontaktovat i zkontaktovat</p>

Psaní předpon s-, z- v příslovečných spřežkách

Příslovce vzniklá z předložkových výrazů se píšou shodně s původním předložkovým výrazem, např.:

sbohem, stěží, shora, spatra, svrchu, shůry

zčásti, zpátky (zpět), zticha, zprava, ztuha, ztěžka, z paměti

zdaleka (i z daleka), zblízka (i z blízka), ze široka (i ze široka)

→ Délka samohlásek

Označuje se čárkou (*á, é, í/ý, ó, ú*) a u dlouhého [ú] také kroužkem (*ů*).

Psaní *u, ú, ů*

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
u	v běžných českých slovech	<i>kupovat, družička, žluva, luna</i> v rozk. způsobu <i>pul, rozpul (půlit)</i> se <i>ů</i> krátí v souladu s výslovností
	v přejatých slovech s příponou <i>-ura, -urka, -urní, -urový, -una</i>	<i>literatura, inventura, brožura, brožurka, strukturní, inventurový, tribuna, laguna</i>
ú	na začátku slova	<i>úroda, údolí, úl, úsilí, úspěšný, Úpa, Újezd</i>
	po předponě	<i>neúroda, bezúčelný, zaúpět, zúčastnit se, zúrodnit, zúžit</i>
	na začátku druhé části složeniny	<i>pravoúhlý, trojúhelník</i>
	v citoslovcích	<i>vrkú, cukrú, bú, hú</i>
	ojediněle v českých slovech	<i>ocún, čúrek</i>
ů	v přejatých slovech	<i>kúra (léčebná), manikúra, pedikúra, túra, fúze, fúrie, iglú, štrúdl, múza, skútr, ragú, Porúří</i>
ů	uvnitř slova	<i>stůl, růže, způsobit, zůstat, blůza, tvůj, půjčit, fůra</i>
	v koncokách podstatných jmen a přídavných jmen přivlastňovacích	<i>pánů, hradů, mužů, strojů</i> <i>pánům, hradům, mužům, strojům</i> <i>bratrův, Pavlův</i>
	v zakončení příslovcí	<i>domů, dolů, koneckonců</i>

Střídání krátkých a dlouhých samohlásek

PŘI TVOŘENÍ SLOV

a) podstatná jména

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
změna délky	<i>bič (bít), pořadatel (pořádat), rydlo (rýt)</i>
beze změny	<i>léčitel (léčit), počítač (počítat), prádlo (prát), čítárna (číst)</i>
obojí možnost	<i>uváděč i uvaděč, odesílatel i odesilatel, umývárna i umyvárna</i>

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
pravidelné dloužení v předponách <i>na-</i> , <i>při-</i> , <i>u-</i> , <i>vy-</i> , <i>za-</i>	<i>nábřeží, přísloví, úsilí, výlet, zásluha</i>
beze změny u jmen zakončených na <i>-ka</i> s následující dlouhou slabikou	<i>nabídka, přírážka, ukázka, vykládka, zarážka</i> ale: dloužení: <i>výpůjčka</i> dloužení předpony + krácení samohlásky v kořeni: <i>námítka, násoska, výjimka</i> obojí možnost: <i>výhrůžka i vyhrůžka</i>
dloužení u zdrodnělín	<i>dárek (dar), kvítek (květ), růžek (roh)</i> ale: <i>synek (syn), nožka (noha)</i>

b) přídavná jména

PRAVIDLO	PŘÍKLADY	
změna délky	<i>čitelný (číst), krytý (krýt), prací (prát), čapí (čáp), ptačí (pták), dělnický (dělník)</i>	
beze změny	<i>skřivaní (skřivan), skřivánčí (skřivánek), snímatelný (snímek)</i>	
obojí možnost	<i>obyvatelný i obývatelný, ovladatelný i ovládatelný, nevypočítatelný i nevypočítatelný</i>	
přídavná jména na <i>-cí</i> odvozená od sloves	účelová (sloužící k něčemu) → i	<i>balicí (papír), kropící (konev), holicí (strojek), třídící (linka), lepící (páska), vodící (pes)</i>
	dějová (probíhající děj, vykonávaná činnost) → í	<i>zaměstnanec balící zboží, auto kropící ulici, muž holicí si tvář</i>

c) slovesa

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
změna délky	<i>sahat (sáhnout), šlapat (šlápnout), vytahovat (vytáhnout), mydlit (mýdlo), pracovat (práce)</i>
beze změny	<i>rýmovat (rým), radit (rada), sadařit (sadař), známkovat (známka)</i>
obojí možnost	<i>osidlovat i osídlovat, umisťovat i umístovat, stříhat i stříhat, škrabat i škrábat</i>

V RŮZNÝCH TVARECH TÉHOŽ SLOVA

pán – pane, skála – skal, práce – prací, mladý – mlád, váš – vašeho, jejich – jejich, sít – sil, nést – nese, krýt – kryj

→ Psaní slov přejatých

Pravopis se řídí mírou zdomácnění.

Původní pravopis

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
slova úzce odborná, knižní nebo mezinárodní	<i>abbé, brutto, causerie, de facto, enjambement, foyer, joule, resumé i résumé, watt</i>
slova částečně zdomácnělá s odlišnou výslovností	<i>bulletin, interview, menu, pizza, revue</i>
citáty psané latinkou	<i>curriculum vitae, de iure, pour féliciter</i>
hudební názvosloví	<i>allegro, crescendo, fortissimo, scherzo</i>

Původní i počestěný pravopis

U slov, která postupně zdomácnují, např. *briefing i brífink, dabing i dabink, handicap i hendikep, jazz i džez, gentleman i džentlmen, comics i komiks, make-up i mejkap, runway i ranvej, trust i trast*.

Počestěný pravopis

U slov zdomácnělých, rozšířených a běžných odborných výrazů.

VE SKUPINÁCH

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
původní <i>ae, oe</i> [e, é] → e, é	<i>aféra, pedagog, prézens, rentgen</i> ale: <i>aerobik, aerodynamický, aeroplán, aerosol, kánoe</i> (obě samohlásky se také vyslovují)
<i>c</i> [k] → k <i>qu</i> → kv <i>gu</i> → gv <i>w</i> → v	<i>kakao, streptokok</i> <i>kvinta</i> <i>lingvistika</i> <i>tramvaj</i>
<i>y</i> [j] → j <i>rh</i> → r <i>ck</i> [k] → k	<i>bonsaj, lojální</i> <i>rododendron</i> <i>hokej</i>
<i>th</i> → t (slova řec. původu)	<i>antologie, ateista, estetika, éter, metoda, patos, teologie, teorie, teze, bibliotéka, ortografie, patogenní</i>
ale: v úzce odborných slovech zachováno <i>th</i>	<i>dithyramb, thymus, mythomania, kalokagathia</i>

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
zjednodušení původně zdvojených písmen (<i>dd, ll, mm, nn, rr</i> apod.)	<i>adresa, alegorie, dilema, bula, fotbal, ilegální, iracionální, moka, pres, pudink i pudink, tenis</i> ale: <i>lobby, motto i moto</i>

PSANÍ S A Z

- *s* vyslovované [z] se píše jako *z*, např. *fáze, krize, protéza, rizoto*
- jen *s* ve výslovnosti i v pravopisu, např. *disident, diskvalifikace, dyslexie, dresink, konsensus, konsolidace, konsonant, laser, patison, resumé i résumé*

Dublety (dvojtvary)

PRAVOPIS	PŘÍKLADY
slova se <i>z</i> jsou základní (stylově neutrální), tvary se <i>s</i> jsou také možné (považují se za knižní)	<i>buržoazie i buržoasie, gymnázium i gymnasium, iluze i iluse, koroze i korose, penze i pense, poezie i poesie, próza i prosa, prézens i présens, prezident i president, rezoluce i resoluce, tranzistor i transistor, univerzita i universita, filozofie i filosofie</i>
<i>s</i> i <i>z</i> ve skupinách <i>-nz/-ns, -rz/-rs, -lz/-ls</i> = rovnocenné podoby, bez stylového rozlišení	<i>dispenz i dispens, impulz i impuls, kurz i kurs, pulz i puls, reverz i revers</i>
<i>s</i> i <i>z</i> s výslovností [-s-] i [-z-] → podoba se <i>s</i> je základní (stylově neutrální)	<i>busola i buzola, disertace i dizertace, diskuse i diskuze, renesance i renezance, resort i rezort, režisér i režizér, skansen i skanzen</i>
zakončení <i>-ismus/-izmus, -smus/-zmus, -sma/-zma</i> → podoba se <i>s</i> je základní (stylově neutrální)	<i>egoismus i egoizmus, mechanismus i mechanizmus, nacismus i nacizmus, nacionalismus i nacionalizmus, romantismus i romantizmus, spasmus i spazmus, charisma i charizma, plasma i plazma</i>

Poznámka:

Psaní se *z* představuje progresivní (mladší) pravopis. V textu je nutné zvolit jednu z možností a té se držet (nejen u daného slova, ale u všech slov této kategorie).

PSANÍ / A Y

Zachovává se podle původního pravopisu.

PRAVOPIŠ	PŘÍKLADY
jen <i>i</i>	<i>algoritmus, cifra, cirkus, gigant, hierarchie, historie, chirurgie, kino, kritika, rifle, signál</i>
jen <i>i</i> ve slabikách <i>di, ti, ni</i> , i když se vyslovují [dy, ty, ny]	<i>diktát, dieta, dioda, titul, aktivní, politika, elektronika, komunikace, technika, dislokovat</i> (předpona <i>dis-</i> vyjadřující zápor)
jen <i>y</i>	<i>cyklus, cynik, cypřiš, cysta, dynastie, fyzika, gymnázium, hydrant, krystal, pyrotechnika, symbol, synonymum, syntax, systém, dysfunkce</i> (předpona <i>dys-</i>, vadný)
<i>y/ý</i> ve slovech zcela zdomácnělých po tvrdých souhláskách	<i>badyán, garnýž, inženýr, kytara, kurýr, rytíř</i>

DÉLKA SAMOHLÁSEK

PRAVOPIŠ	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
dlouhá samohláska	většinou podle běžné výslovnosti slov a jejich odvozenin	<i>akvárium, analýza, angína, árie, bazén, bonboniéra, dražé, filé, fólie, génius, glukóza, hermelín, interiér, magazín, olympiáda, pódium, premiér, problém, rádio, refrén, série, suterén, šofér, túra, turné, vatelín, vazelína, viróza</i> POZOR: téma ale: tematický, schéma ale: schematický aktuální, podobně i individuální, materiální, speciální
krátká samohláska	v odborných pojmenováních (-en) a po <i>d, t, n</i> (-iv, -on) po slovech zakončených na -ida, -orium, -ura, -urka, -una	<i>aceton, fejeton, karoten, morfin, selen, šampon, rentgen</i> <i>aktiv, kolektiv, lokomotiva, motiv, substantivum, recidiva, definitivní</i> <i>bronchitida, krematorium, provizorium, glazura, inventura, kultura, literatura, brožurka, tribuna</i>

PRAVOPIS	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
krátká i dlouhá samohláska	ve slovech, kde je ve výslovnosti kolísání: zakončení na <i>-en, -in, -iv, -iva, -ivum, -ivní, -emie, -erie, -on, -onek, -ona, -onka, -ped</i>	<i>polystyren i polystyrén, benzin i benzín, archiv i archív, defenziva i defenzíva, pasivum i pasívum, pasivní i pasívni, leukemie i leukémie, drogerie i drogérie, galerie i galérie, balon i balón, citron i citrón, salonek i salónek, sezona i sezóna, ortoped i ortopéd</i>
	v názvech chemických prvků a v jejich odvozeninách	<i>brom i bróm, chlor i chlór, jod i jód fluorový i fluórový</i> (v odborném textu se dává přednost krátké samohlásce)
	v kořenech některých slov	<i>kviz i kvíz</i>

Poznámka:

Tvary s krátkou samohláskou se považují za základní a progresivnější. Starší tvary s dlouhou samohláskou připouští tzv. Pravopisná poznámka („Dodatek“), která je obvykle uváděna na konci Pravidel českého pravopisu. V těchto Školních pravidlech českého pravopisu je Dodatek zapracován do výkladu i slovníku. V textu je vždy nutné zvolit jednu z možností a té se držet (nejen u daného slova, ale u všech slov této kategorie).

→ Psaní velkých písmen

Velkým písmenem označujeme:

- začátek větných celků, nadpisů *Včera jsem dočetl zajímavou knihu.*
- vlastní jména *Tomáš, Novotný, Ohře, Olomouc, Čechy, Evropa*
- jevy významné nebo hodné úcty *Květnová revoluce, Pražský hrad, Nobelova cena*
- některé ustálené zkratky, značky, zkratková slova *ČR, ČTK, JUDr., Kč, Fe, H₂O, Čedok*

Vlastní jména

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA

a) jednoslovná vlastní jména: *Jiří, Eliška, Kladno, Labe, Milešovka, Krkonoše, Morava*

POZOR NA ODVOZENINY:

kladenský, labský, krkonošský, moravský × *Jirkův, Eliščin*

březinovský verš × *Březinova poezie* (příd. jméno přivlastňovací)

b) víceslovné názvy

PRAVIDLO	PRAVOPIS	PŘÍKLADY
názvy složené ze samých obecných jmen	s velkým písmenem se píše jen první slovo	<i>Slovenská republika, Organizace spojených národů, Baleárské ostrovy, Národní divadlo, Den matek</i>
součástí názvu je vlastní jméno	s velkým písmenem se píše také vlastní jméno	<i>Univerzita Karlova, Nizké Tatry, Podkarpatská Rus, Akademie věd České republiky</i>
názvy měst, jejich částí, vsí, osad, čtvrtí, sídlišť	s velkým písmenem se píšou všechna slova kromě předložek	<i>Nová Paka, Spišská Nová Ves, Malá Strana, Mariánské Lázně, Lázně Bělohrad, Ústí nad Orlicí, Nové Město na Moravě</i> ale: <i>lázně Poděbrady</i> (slovo <i>lázně</i> není součástí názvu města)
zeměpisné názvy	s velkým písmenem se píše pouze bližší určení (rozlišující přívlastek)	<i>poloostrov Apeninský (Apeninský poloostrov), Kaspické moře (moře Kaspické), boka Kotorská, Biskajský záliv, ulice Karla Čapka, náměstí Svobody, nábřeží Kapitána Jaroše, most Legií, hrad Lipnice, letohrádek Hvězda</i>
názvy s předložkou	s velkým písmenem se píše předložka a následující slovo	<i>ulice V Rámech, ulice U Horského pramene, dům U Tří lilií, restaurace U Zlatého Iva</i>

TYPY VLASTNÍCH JMEN PODLE POJMENOVANÉ SKUTEČNOSTI

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
přídavná jména přivlastňovací	<i>Davidův, Jitčín, Nerudův</i>
jména osob <ul style="list-style-type: none"> rodná (křestní) jména, příjmení, přídomky, přezdívký; ustálená označení neznámých autorů literárních a výtvarných děl 	<p><i>Pavel, Zuzana; Mácha, Šrámek; Švejk, Alexandr Veliký, Karel Čtvrtý (Karel IV.), Richard Lví srdce</i> <i>Svatý otec (papež), Učitel národů (J. A. Komenský), Karel Havlíček Borovský</i></p> <p>ale: <i>Mistr vyšebrodský (Vyšebrodský mistr), Mnich sázavský</i> ale: <i>mistr Jan Hus (akademický titul),</i> ve zkratce: <i>M. Jan Hus</i></p> <p>POZOR: vlastní jména ve smyslu obecném – <i>švejk (vychytralý člověk), lazár (nemocný člověk), xantipa (zlá žena)</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> příslušníci rodů, rodin, národů, kmenů, obyvatel míst a měst 	<p><i>Lucemburkové, Přemyslovci, Tudorovci, Dvořákovi, Rus, Švéd, Slovan, Jihoevropan, Chod, Seveřan, Pražák (Pražan), Broďák, Hradečtí (ve smyslu podstatného jména)</i></p> <p>ale: příslušníci antropologických skupin <i>(indián, černoch)</i> vyznavači náboženství <i>(katolík, žid × Žid v etnickém smyslu)</i> příslušníci či přívrženci společenství, názorových skupin, hnutí, sportovních klubů <i>(lumírovec, staročech, masarykovec, slávista, husita, táborita, luterán, skaut, filharmonik, demokrat)</i></p>
náboženské, alegorické, mytologické, pohádkové postavy	<i>Bůh, Pán Bůh, Panna Maria, Matka boží (i Boží), Duch svatý, svatý Jiří, Buddha, Jupiter, Vesna, Červená karkulka (Karkulka), Krakonoš, Smolíček pacholíček, Madona Ochránitelka × madona (druh výtvarného díla)</i>
jména zvířat	<i>veverka Zrzečka, pes Azor, Krteček, Ferda Mravenec, kačer Donald</i>
jména hvězdářská	<p><i>Mars, Země, Měsíc, Orion, Velký vůz, Severka, obratník Raka, Galaxie (Mléčná dráha)</i></p> <p>ale: ve smyslu obecném <i>stát na zemi, svítí slunce, jitřenka, galaxie (kterákoli z galaxií)</i></p>

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
jména zeměpisná <ul style="list-style-type: none"> světadíly, země, ostrovy, poloostrovy, hory, nížiny apod. 	<i>Evropa, Čechy, Slovensko, Spojené státy americké, Jižní Amerika, Rakousko-Uhersko, Divoký západ, Západ (státy západní Evropy a Severní Ameriky), Šalamounovy ostrovy, Apeninský poloostrov, Českomoravská vrchovina, Praděd, Kunětická hora, Dukelský průsmyk, Dyjskovratecký úval, Malá Fatra, Humpolecko, Haná, Moravský kras, mys Dobré naděje, Český les, Babičino údolí, Český ráj</i>
<ul style="list-style-type: none"> vodstva, moře, jezera, řeky, rybníky, potoky, vodopády 	<i>Tichý oceán, Egejské moře, Štrbské pleso, Máchovo jezero, Tichá Orlice, Divoká Orlice, rybník Svět, Suezský průplav, Viktoriiny vodopády, Posázaví</i>
<ul style="list-style-type: none"> obce, městské části, ulice, náměstí, nábřeží 	<i>Plzeň, Janské Lázně (ale: lázně Teplice), Lhota pod Horami, Zahradní Město, Sídliště Pražská (ale: sídliště Jižní Město – není součástí názvu), ulice Palackého, ulice V Rámech, náměstí Hrdinů, Smetanovo nábřeží, sady Vrchlického, most Barikádníků</i>
<ul style="list-style-type: none"> stanice a zastávky dopravních prostředků 	<i>železniční stanice: nádraží Praha-Holešovice zastávky autobusu, tramvaje, trolejbusu, metra: Budějovická, Náměstí Míru, Náměstí bratří Syнкů, Staroměstská</i>
<ul style="list-style-type: none"> významné stavby 	<i>Pražský hrad (Hrad), Svatovítský chrám (jen Chrám sv. Víta, Václava a Vojtěcha v Praze na Hradčanech), chrám sv. Jakuba, chrám Panny Marie před Týnem, Loreta, Lobkovický palác, Vladislavský sál, Národní divadlo, Betlémská kaple (kaple Betlémská), Slavín, Vyšebrodský klášter, Staroměstský orloj, zámek Konopiště, zámek Sychrov, hrad Valdštejn, Smetanova síň Obecního domu, dům U Jednorozce, Bílý dům (sídlo prezidenta USA), Pražná brána</i>
mezinárodní organizace	<i>Organizace spojených národů (OSN), Evropská unie, Severoatlantická aliance (NATO)</i>
státy, správní oblasti, kraje	<i>Česká republika, Spojené státy americké, Spolková republika Německo, Německo, Černá Hora, Království dánské (Dánské království), Dánsko, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Kraj Vysočina, Pardubický kraj (ale: pardubický kraj = krajina kolem Pardubic)</i>
historické názvy celků	<i>Království české, Říše velkomoravská, Velkomoravská říše i říše velkomoravská ale: neoficiální názvy první republika, třetí říše (nacistické Německo), rakouské mocnářství</i>

orgány státní správy	Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, Kancelář prezidenta republiky, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (ale: zaměstnanci ministerstva školství), Úřad vlády ČR, Městský úřad Havlíčkův Brod, Nejvyšší soud ČR, Obecní úřad v Soběhrdech, Policie ČR
společenské organizace, politické strany	Českomoravský odborový svaz pracovníků školství, Český svaz ochránců přírody, Klub českých turistů, Český červený kříž, Česká lékařská komora, Občanská demokratická strana, Česká strana sociálně demokratická
vědecké, vzdělávací, kulturní, tělovýchovné organizace a instituce, zdravotnické a sociální instituce	Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, České vysoké učení technické (ČVUT), Karlova univerzita (Univerzita Karlova), Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Výzkumný ústav bramborářský, Střední průmyslová škola stavební ak. Stanislava Bechyně v Havlíčkově Brodě, Základní škola v Počátkách, Divadlo na Vinohradech, kino Oko, Národní muzeum, Český rozhlas, Činoherní klub, Archiv hl. m. Prahy, Krajská knihovna Vysočiny, Fakultní nemocnice Bulovka, Ústav pro péči o matku a dítě
organizace a sdružení pro výrobu, obchod, služby	Komerční banka, Česká pojišťovna, Kaufland, spotřební družstvo Jednota, lékárna U Zlaté lilie, hotel Avion, kavárna U Notáře
dokumenty	Dekret kutnohorský (Kutnohorský dekret), Charta 77, Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, Sbírka zákonů (ale: obecně občanský zákoník)
slovesná, hudební a výtvarná díla, časopisy, pořady	Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, Slávy dcera, Stříbrný vítr, Bible kralická (Kralická bible), Má vlast, Rusalka, Kde domov můj?, Mánesův Orloj, Slavičkův obraz U nás v Kameničkách, Hospodářské noviny, Kalendárium
názvy a značky výrobků	auto Škoda Fabia, sušenky Bebe Dobré ráno, zubní pasta Meridol, prací prášek Ariel, sýr Hermelín, krém Nivea, pivo Bernard ale: jezdit fabii, koupit si tatranku
významné události, akce, památné dny, svátky	Pražské povstání, Pražské jaro 1968, Velká francouzská revoluce (ale: druhá světová válka, napoleonské války), Den Země, Měsíc knihy, Nový rok, Vánoce, Velikonoce, Svatodušní svátky
řády a vyznamenání	Nobelova cena míru, Řád T. G. Masaryka, Pulitzerova cena ale: medaile Za zásluhy, čestná plaketa F. Palackého

Vyjádření úcty, zvláštního vztahu k osobě

PRAVIDLO	PŘÍKLADY
výraz úcty v dopisech	u osobních a přivlastňovacích zájmen 2. osoby: <i>Ty, Tebe, Tvůj, Vy, Váš</i> (ne u zájmen zvratných <i>se, si, sebe, svůj</i>)
v tradičních titulech	<i>Excelece, Jeho Milost, Veličenstvo, Ctihodnosti</i> (oslovení soudce), <i>Mistr Max Švabinský</i>

→ Zkratky, zkratková slova a značky

Zkratky

Vznikají zkrácením názvů.

TYP ZKRATKY	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
zkratky křestních jmen	tvoří se z počátečních písmen nebo počátečních skupin písmen	A. (Alena, Antonín), Ant. (Antonín), Jar. (Jaroslav, Jaromír), F., Fr., Frant. (František)
zkrácené přívlaskty, bližší určení míst	končí souhláskou a tečkou	K. Vary, Ml. Boleslav, Č. Brod, Světlá n. Sáz., Kostelec n. Č. lesy
ustálené zkratky	tvoří se z prvního písmene slova (slov) nebo skupiny počátečních písmen končí většinou souhláskou, píšeme za nimi tečku	p. (pan), č. j. (číslo jednotné), č. mn. (číslo množné), č. j. i čj. (číslo jednací), č. p. i čp. (číslo popisné), př. n. l. (před naším letopočtem), př. Kr. (před Kristem), t. r. (tohoto roku), v. r. (vlastní rukou), sv. (svatý) a. s. (akciová společnost), s. r. o. (společnost s ručením omezeným) P. T. (plným titulem, pleno titulo), P. F. (pour féliciter), P. S. (post scriptum)
oficiální zkratky současných i dřívějších akademických titulů (absolventů bakalářského, magisterského, doktorského studia)	mají závaznou podobu danou vysokoškolským zákonem uvádějí se před jménem	Bc. (bakalář), BcA. (bakalář umění), Mgr. (magistr), MgA. (magistr umění), Ing. (inženýr), Ing. arch. (inženýr architekt), MUDr. (doktor medicíny), MDDr. (nově doktor zubní medicíny), MVDr. (doktor veterinární medicíny), PhDr. (doktor filozofie), PaedDr. (doktor pedagogiky), RSDr. (doktor sociálních věd), JUDr. (doktor práva), RNDr. (doktor přírodních věd), PharmDr. (doktor farmacie)
akademicko-vědecké tituly	uvádějí se za jménem	CSc. (kandidát věd), DrSc. (doktor věd), nově DSc. (doktor věd), Ph.D. (v doslovném překladu doktor filozofie, dnes tzv. velký doktorát), dr. h. c. (doctor honoris causa = čestný titul) např. PaedDr. Jan Duben, Ph.D.
neoficiální zkratky akademických titulů a vědecko-pedagogických hodností	v neoficiálních sděleních, píšeme malým písmenem	dr. Novotný, ing. Straka doc. (docent), prof. (profesor), akad. (akademik)

TYP ZKRATKY	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
zkratky složených slov	spojení počátečních písmen nebo skupiny písmen obou částí	čs. (československý), sz., sevz. (severozápadní), stč. (staročeský), psl. (praslovanský)
zkratky ustálených slovních spojení	píší se dohromady, jako by šlo o zkratku jednoho slova	atd. (a tak dále), ap., apod., atp. (a podobně, a tak podobně), aj. (a jiné), mj. (mimo jiné), tj. (to je), tzn. (to znamená), např. (například), tzv. (takzvaný), popř. (popřípadě)
souhláskové zkratky	tvořeny jen písmeny pro souhlásky, samohlásky se vypouštějí	mj. (major), kpt. (kapitán), pplk. (podplukovník), rkp. (rukopis), mld. (miliarda), rtg. (rentgen, rentgenový)
zkratky z prvního a posledního písmene slova	píší se bez tečky	pí (paní), bři, bří (bratři, bratři), fce (funkce), cca (circa), fa, fy, fě (firma, firmy, firmě)
zkratky z písemné podoby slov (ne z výslovnosti)	píší se s tečkou	odd. (oddělení), lat. (latinský, latinsky), angl. (anglický, anglický, angličtina), odst. (odstavec), pův. (původně, původní), roč. (ročník), ul. (ulice), řed. (ředitel) POZOR: viz – není zkratka, ale zastaralý tvar rozkazovacího způsobu slovesa vidět (č. mn. vizme, vizte) – proto se píše bez tečky
iniciálové (písmenné) zkratky (z počátečních písmen – iniciál jednotlivých slov vícelslovného názvu)	píší se velkými písmeny bez teček mají povahu značek	ČR (Česká republika), ČVUT (České vysoké učení technické), AMU (Akademie múzických umění), UK (Univerzita Karlova), FF UK (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy), OSN (Organizace spojených národů), VZP (Všeobecná zdravotní pojišťovna), ČEZ (České energetické závody), MFF (mezinárodní filmový festival), ME (mistrovství Evropy), LN (Lidové noviny), TGM (Tomáš Garrigue Masaryk)
iniciálové zkratky + podstatná jména	píší se se spojovníkem	C-vitamin, UV-filtr, Rh-faktor ale: vitamin C, faktor Rh

Zkratková slova

Vznikají spojením dvou i více zkrácených částí základových slov.

Chovají se a vyslovují jako slova, skloňují se podle příslušných vzorů.

PRAVIDLO	PRAVOPIŠ	PŘÍKLADY
zkrácení jednoho základového slova	vlastní jméno – první písmeno velké, obecné jméno – všechna písmena malá	auto (automobil), kilo (kilogram), metro (fr. métropolitain, tzn. jsoucí v hlavním městě), Jára (Jaroslav)
spojení dvou i více slovních částí (slabik, písmen) několika-slovného názvu	zkratky jako obecná jména – malým písmenem	sitkom (s ituacní k omedie), alobal (a luminiový o bal), laser (z angl. light amplification by stimulated emission of radiation), radar (z angl. radio detection and ranging)
	zkratky jako vlastní jména – první písmeno se píše velké	Semafor (název divadla vzniklý ze spojení „sedm malých forem“), Krnap (Krkonošský národní park), Řempe (řemeslnické potřeby)
slova vzniklá z původní zkratky	vlastní jméno – první písmeno velké, obecné jméno – všechna písmena malá	Četka (ČTK), esemeska (SMS)
zkratková vlastní jména vzniklá spojením začátečních písmen několika slov = iniciálové zkratkové slovo (akronym)	všechna písmena velká	UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization = Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu), NATO (North Atlantic Treaty Organization = Organizace Severoatlantické smlouvy, Severoatlantická aliance), IKEM (Institut klinické a experimentální medicíny)

Značky

Jde o ustálené grafické znaky, typická označení pojmů (vědeckých, technických apod.).
Nepíše se za nimi tečka.

ZNAČKY PÍSMENNÉ A NEPÍSMENNÉ

U jednotlivých značek je přesně stanoveno, kde se píšou s malým nebo velkým začátečním písmenem.

ZNAČKA	PŘÍKLADY
míry	ks (kus), m (metr), km (kilometr), cm (centimetr), dm (decimetr), m ² (metr čtvereční), m ³ (metr krychlový), l (litr), hl (hektolitr), a (ar), ha (hektar)

váhy	<i>g</i> (gram), <i>dg</i> (decigram), <i>dkg/dag</i> (dekagram), <i>kg</i> (kilogram), <i>q</i> (metrický cent), <i>t</i> (tuna)
měny	<i>Kč</i> (koruna česká), <i>£</i> (libra šterlinků), <i>€</i> (euro), <i>fr</i> (frank), <i>\$</i> (americký dolar) kromě toho se měny označují mezinárodními kódy (ty se píšou velkými písmeny, např. <i>CZK</i> , <i>USD</i>)
fyzikální veličiny a jednotky	<i>t</i> (čas), <i>s</i> (dráha), <i>s</i> (sekunda), <i>f</i> (síla), <i>V</i> (volt), <i>A</i> (ampér), <i>W</i> (watt), <i>B</i> (byte), Ω (ohm)
matematické pojmy	<i>r</i> (poloměr), <i>tg</i> (tangens), <i>cos</i> (cosinus), <i>sin</i> (sinus), <i>log</i> (logaritmus), π (pí, Ludolfovo číslo)
hudební termíny	<i>p</i> (piano), <i>ff</i> (fortissimo), <i>mf</i> (mezzoforte)
chemické prvky a vzorce	<i>O</i> (kyslík), <i>Ca</i> (vápník), <i>Ag</i> (stříbro), H_2SO_4 (kyselina sírová), <i>NaCl</i> (chlorid sodný)
nepísmenné grafické značky (ideogramy)	$^{\circ}$ (stupeň – 38 $^{\circ}C$), \S (paragraf), % (procento – 100 %), <i>V</i> (vektor), & (ampersand „and per se and“, znak vznikl prolnutím písmene <i>e</i> a písmene <i>t</i> , tzn. latinského <i>et</i> = české <i>a</i>), © (copyright)

ČÍSLICE A JEJICH SESKUPENÍ

Patří ke značkám. Rozlišujeme číslice:

arabské: 0, 1, 2, 3, ...

např. 1254, 568, 2 326 000

římské: *I*, *V*, *X*, *L*, *C*, *D*, *M*

např. *MCCLIV*

a) číslovky

DRUH ČÍSLOVKY	PRAVOPIS	PŘÍKLADY
řadové číslovky	s tečkou	<i>před 8. hodinou</i> (před osmou hodinou), <i>8. díl</i> , <i>9. kapitola</i> , <i>3. svazek</i> , <i>Jindřich VIII. Tudor</i>
základní číslovky	bez tečky	<i>v 8 hodin</i> (v osm hodin), <i>8 dílů</i> , <i>9 kapitol</i> , <i>3 svazky</i>
čísllovky, které lze číst jako základní i řadové	bez tečky	<i>strana 6</i> (šest i šestá), <i>díl 8</i> (osm i osmý), <i>paragraf 3</i> (tři i třetí), <i>odstavec 9</i> (devět i devátý)

b) datum

OZNAČENÍ	PŘÍKLADY
obecně	<i>13. dubna 2012</i> , <i>13. 4. 2012</i> , <i>13. 04. 2012</i> , <i>13. IV. 2012</i>
s lomítkem → bez tečky	<i>13/4/2012</i> , <i>13/IV/2012</i>

c) označení hodin a minut

OZNAČENÍ	PŘÍKLADY
obecně	18.15 (bez uvedení jednotky), 18.15 hod., 18 h 15 min, 18 h. 30 min., 18 hod. 30 min.
časový údaj při sportovních výkonech	7.30:13 (hodiny.minuty:sekundy)

Psaní mezery za číslicí a značkou odlišuje význam:

PRAVOPIS	PŘÍKLADY
je mezera	3 km (tři kilometry), 10 % (deset procent)
není mezera → přídavné jméno	3km vzdálenost (tříkilometrová), 10% roztok (desetiprocentní), 90° úhel (devadesátistupňový), 80kilometrová rychlost (osmdesátikilometrová), 3× (tříkrát), 10násobný, 8násobný (desetinásobný, osminásobný)

→ Hranice slov a písmen

Príslovenčné spřežky

Jde o spojení předložky a podstatného jména, přídavného jména, zájmena, číslovky nebo příslovce.

PŘÍSLOVENČNÉ SPŘEŽKY SE PÍŠOU	PŘÍKLADY
dohromady	nahoře, zčásti, vpravo, zprava, doleva, vtom, přitom, potom, poté, přičemž, dohromady, navíc, vcelku, nahonem, bohudík
dohromady i zvlášť	bezesporu i beze sporu, například i na příklad, zjara i z jara, odmala i od mala, mimoto i mimo to, poprvé i po prvé, takzvaný i tak zvaný, naplno i na plno, zpočátku i z počátku

jinak tvořené spřežky: *práceschopnost, kolemjdoucí*

číslovkové výrazy složené: *dvaadvacet, dvaadvacetkrát, stošedesátprvní × dvacet dva, stý šedesátý první*

Poznámka:

Jen v úředních písemnostech (jako jsou poštovní složenky) se píšou složené číslovkové výrazy dohromady, jednoslovně, např. *pěttisícosmsetdvacetpět*.

Spojovník (divis)

Je to krátká vodorovná spojovací čárka (-), odlišná od pomlčky (·).

Píše se mezi slovy nebo jejich částmi a neodděluje se mezerami.

SPOJOVNÍK SE PÍŠE	PŘÍKLADY
ve starších příjmeních a v místních jménech složených z podstatných jmen	Curie-Sklodovská (ale: v současnosti Jana Karlická Slavíčková), Čapek-Chod (ale: Karel Havlíček Borovský), Frýdek-Místek, Brno-město, Praha-východ
ve spojeních se vztahem souřadnosti a u přídavných jmen, jejichž první část je zakončena na <i>-sko</i> , <i>-cko</i> , <i>-ně</i> , <i>-ově</i> spojovník má funkci spojky a	kuchař-číšník, propan-butan, malíř-lakýrník společensko-politický, matematicko-fyzikální, literárně-hudební, obsahově-významový anglicko-český, labsko-oderský
mezi částmi některých slov přejatých	ping-pong, make-up, sci-fi, play-off, moucha tse-tse
typ spojení	C-vitamin, Rh-faktor, gama-nůž, ich-forma ale: vitamin C, faktor Rh
spojka <i>-li</i>	víš-li, říkáme-li, zpíval-li, mohl-li bys, ne-li ale: čili, zdali, neboli, ačkoli, nežli, jestliže (<i>-li</i> je součástí spojky)
SPOJOVNÍK SE NEPÍŠE	PŘÍKLADY
ve spojení podstatných jmen, z nichž druhé blíže specifikuje první	inženýr architekt, lékař chirurg, mechanik opravář, hřib satan, kokoška pastuší tobolka, medvěd mýval
v ustálených spojeních, kde přídavné jméno blíže určuje jméno podstatné	jhoamerický (Jižní Amerika), severočeský (severní Čechy), havlíckobrodský (Havlíčkův Brod), zahraničněpolitický (zahraniční politika), lehkootletický (lehká atletika), raněrenesanční (raná renesance)
pokud je první část složeného příj. jména tvořena podstatným jménem	palivoenergetický, struskovápenný
ve vztahu slučovací, pokud první člen končí jinak než na <i>-sko</i> , <i>-cko</i> , <i>-ně</i> , <i>-ově</i>	sladkokyselý (sladký a kyselý), hluchoněmý, modrobílý (modrý a bílý)
v terminologizovaném ustáleném spojení přídavného jména a podstatného jména	vědeckovýzkumný (od vědecký výzkum), středoškolský (od střední škola), literárněvědný (od literární věda)

POZOR NA VÝZNAMOVOU ODLIŠNOST:

(žlutavý odstín zelené)	žlutozelený × žluto-zelený	(žlutý a zelený, např. <i>vzor na látce</i>)
(nebarevný)	černobílý × černo-bílý	(černý a bílý)
(kulturní politika)	kulturněpolitický × kulturně-politický	(kulturní a politický)

POZOR NA SPOJENÍ PŘÍSLOVCE A PŘÍDAVNÉHO JMÉNA:

průmyslově vyspělý, časově omezený, všeobecně vzdělávací

Dělení slov

Na konci řádku dělíme jen slova vícelslabičná pomocí spojovníku:

DĚLENÍ	PRAVIDLO	PŘÍKLADY
po slabikách	po slabice otevřené, tj. končící na samohlásku, dvojhlásku, nebo slabičné <i>r, l</i>	<i>sto-le-ček, pra-cu-je-me, lou-ka, br-zy, vl-na, vtr-hl</i>
podle stavby slov	u odvozenin se oddělí zřetelná předpona, přípona, koncovka	<i>nej-dříve, ne-balit, po-po-nést, na-zdar, sou-struh, roz-bít</i> <i>vítěz-ství, srdeč-ný, oken-ní, láv-ka, del-ší</i> <i>těžkost-mi, zpívej-me, tisk-li, seskočiv-še</i>
	u složenin se oddělí jednotlivé části (na švu slovních základů)	<i>velko-výroba, půl-litr, teplo-měr, samo-uk, děje-pis, samo-obsluha, noso-hltan, tmavo-vlasý, sladko-kyselý, hromo-bití, dvoj-vařič, troj-úhelník, země-koule, blaho-přát, foto-buňka</i>
při nezřetelné stavbě odvozenin a v dalších případech	možnost dělit na kterékoli slabičné hranici	<i>na-dchnout i nad-chnout, čes-ký i če-ský, se-stra i sest-ra, koro-ptev i korop-tev, bás-ně i bá-sně, dok-tor i do-ktor</i>
u cizích slov se řídíme	podle výslovnosti v češtině	<i>Bo-cca-ccio, Mar-seille</i>
	podle stavby slova	<i>inter-punkce, ante-pozice, anti-teze, meta-fyzika</i>
	ale i podle dělení v původním jazyce	<i>Boc-cac-cio, Han-nover</i>